

Institutionen för socialvetenskap
Socionomprogrammet 210 hp

Svenska sexköpare i media
En kritisk diskursanalys av medias framställning av män som betalar för
sexuella tjänster

Lina Engström

Examensarbete i socialt arbete, 15 hp

SOC 63, VT20

Kandidatexamen

Handledare: Linda Jonsson

Examinator: Lars Sörnsen

Sammanfattning

Titel: Svenska sexköpare i media - en kritisk diskursanalys av medias framställning av män som betalar för sexuella tjänster

Sexhandel har existerat sedan lång tid tillbaka och har alltid ansetts problematiskt på olika sätt. Sedan 1999 är sexköp förbjudet enligt lag (SFS 1962:700, 6 kap. 11 §) och anses av regeringen som en del av mäns våld mot kvinnor och mäns överordnade ställning i samhället. Nya siffror från folkhälsomyndigheten visar att en av tio män i Sverige någon gång betalat för en sexuell handling. Trots att sexhandel har både en säljande och en köpande sida har forskningen mestadels varit ensidig och fokuserat på de personer som säljer, vilket har lämnat den köpande sidan relativt outforskad. Media däremot belyser ämnet från båda sidor vilket ger dem stor makt att påverka samhällets syn på sexköpare. Samtidigt influeras media i stor utsträckning av samhällspolitiken och verkar reflekterande av rådande maktordningar. Syftet med denna uppsats är därför att undersöka hur media framställer sexköpare samt hur sexköpsdiskursen speglar såväl könsnormer som genusrelaterade maktordningar. Det teoretiska perspektivet utgår från Norman Faircloughs kritiska diskursanalys samt radikalfeministiskt teori och med Faircloughs tredimensionella modell har jag undersökt och analysera 153 artiklar från Dagens Nyheter och Aftonbladet mellan den 1 januari 2018 och 31 maj 2020. Studien visar att fyra olika deldiskurser går att urskilja i diskursen om sexköpare i media: (1) anonymisering av de sexköpande männen samt referensen till dem som "vanliga" män, (2) beskrivning av dem som rovdjur, förövare och samvetslösa, (3) måla upp en bild av sexköpare som offer samt ge utrymme för medömkan och (4) användning av marknadssdiskurs. Analysen visar också att olika diskurser reflekterar könsnormer och rådande maktordningar till olika grad där vissa till och med verkar utmanande och följer lagens samt det radikalfeministiska perspektivet på sexköp.

Abstract

Titel: Swedish sex buyers in media - a critical discourse analysis of media's portrayal of men paying for sexual services

Sex trafficking has existed for a long time and has always been considered problematic in various ways. Since 1999, the purchase of sex has been prohibited by law (SFS 1962: 700, Chapter 6, Section 11) and is considered by the government as part of men's violence against women and men's superior position in society. New figures from the public health authority shows that one in ten men in Sweden have paid for a sexual act. Despite the fact that the sex trade has both a selling and a buying side, the research has mostly been one-sided and focused on the people who sell, which has led to the buying side being relatively unexplored. Media, on the other hand, sheds light on both sides of the subject, which gives them power to influence society's view of sex buyers. At the same time, the media is to a large extent influenced by social policy and reflects the current power structures. The purpose of this paper is therefore to examine how the media portrays sex buyers and how the sex purchase discourse reflects both gender norms and gender-related power structures. The theoretical perspective is based on Norman Fairclough's critical discourse analysis and radical feminist theory. With Fairclough's three-dimensional model I have examined and analyzed 153 articles from Dagens Nyheter and Aftonbladet between 1 January 2018 and 31 May 2020. The study shows that four different sub-discourses can be distinguished in the discourse about sex buyers in media: (1) anonymization of men who buys sex and the reference to them as "ordinary" men, (2) the description of them as predators, perpetrators and conscienceless, (3) portraying sex buyers as victims and also provide space for compassion and (4) use of market discourse. The analysis also shows that different discourses reflect gender norms and current power structures to varying degrees, where some even act challenging and follows the law and the radical feminist perspective on sex purchases.

Tack

Tack till dig Theodor Jensen som månad efter månad stod ut med mitt eviga tjat om denna uppsats och aldrig visade minsta tecken på att du hade tröttnat. Som stöttade, peppade och hejade hela vägen. Och tack till dig Linda Jonsson som verkligen fick mig att förstå hur viktigt detta ämne är och gav mig den där extra pushen i upploppet för att ro hela uppsatsen iland.

Innehåll

1 Inledning.....	7
1.1 Problemformulering.....	8
1.2 Syfte och frågeställningar.....	9
1.3 Förförståelse.....	9
1.4 Avgränsningar.....	10
1.5 Begreppsdefinition.....	10
1.5.1 Diskurs.....	10
1.5.2 Sexköp och sexförsäljning.....	10
2 Tidigare forskning.....	11
2.1 Sökprocessen.....	11
2.2 Knappt omnämnda män, "victimless crime".....	12
2.3 Marknadsdiskurs, "has and will always exist".....	13
2.4 Utnyttjande, främst av barn.....	14
2.5 Medias roll i diskursen om sexköp.....	15
2.6 Det svenska samhällets attityder till sexköp.....	16
3 Teoretiska utgångspunkter.....	17
3.1 Diskurs som begrepp.....	17
3.2 Diskursanalys.....	17
3.3 Kritisk diskursanalys.....	18
3.3.1 Faircloughs kritiska diskursanalys som teori.....	18
3.4 Feministisk teori.....	19
3.4.1 Radikalfeministiskt perspektiv.....	19
4 Metod, material och urval.....	20
4.1 Socialkonstruktivism som vetenskapsteoretisk utgångspunkt.....	20
4.2 Urval och sökprocess för material.....	20
4.2.1 Urval.....	20
4.2.2 Sökprocessen.....	20
4.3 Bearbetning av material.....	21
4.4 Metod – Faircloughs kritiska diskursanalys.....	22
4.5 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.....	22
4.6 Etiska övervägande.....	23
5 Resultat och analys.....	25
5.1 Dimension 1 – textanalys.....	25
5.1.1 Anonyma, "vanliga män".....	25
5.1.2 Rovdjur.....	27
5.1.3 Offer och medömkan.....	28

5.1.4 Marknadsdiskurs	30
5.2 Dimension 2 – diskursiv praktik.....	31
5.2.1 Interdiskursivitet.....	31
5.2.2 Läsarens mottagande av texten.....	32
5.3 Dimension 3 – social praktik.....	33
6 Resultat, slutsatser och diskussion	36
6.1 Den rådande diskursen om sexköpare	36
6.2 Karaktärsdrag som tillskrivs sexköpare	36
6.3 Huruvida diskursen reflekterar eller aktualiserar könsnormer och genusrelaterade maktförhållanden	37
6.4 Slutsatser och diskussion.....	38
Referenser	41
Bilaga 1	45
Lässchema	45
Bilaga 2	46
Artikelreferenser.....	46

1 Inledning

Att köpa och sälja sex är något människan gjort sedan långt tillbaka i historien. Formen av detta har dock förändrats över tid, precis som samhällets syn och tankar om det. I Sverige har vi haft en tradition av att straffa och skambelägga den som säljer sex (vilket både då som nu främst var/är kvinnor) genom att övervaka, registrera och låsa in på olika institutioner (Stockholms stad, u.å). 1910 lades fram ett förslag om att kriminalisera ”helyrkesprostituerade”, alltså de kvinnor vars enda inkomst var från sexförsäljning. Det förslaget blev dock aldrig lag men skulden låg fortfarande på säljaren under den första halvan av 1900-talet (ibid.). Det skulle dröja enda till 1999 innan Sverige i och med den nya sexualköpslagen (dåvarande SFS 1998:408, nu ersatt av SFS 1962:700, 6 kap. 11 §) officiellt ändrade syn genom en lag som inte skuldbelägger säljaren utan tvärtom, skuldbelägger och även kriminaliserar köparen.

Sverige var då det första landet i världen att kriminalisera köp av sexuella tjänster och är än idag ett av få länder som fasthåller den kriminaliseringen. Trots detta visar studier från såväl 2011 (Prieber & Svedin, 2011) som 2017 (Folkhälsomyndigheten, 2019) att en av tio svenska män någon gång betalat för sexuella tjänster. Gruppen av sexköpande män är inte homogen, tvärtom verkar inget samband finnas mellan sexköp och exempelvis ålder eller socioekonomisk situation utan det handlar om män med olika typer av bakgrund, ekonomisk situation, ålder och etnicitet. Den största gemensamma nämnaren är deras biologiska kön, att de är män. Bland den kvinnliga befolkningen är procentsatsen för de som uppger att de köpt sexuella tjänster under en procent (ibid.).

Genom historien och än idag är det kvinnor och barn som fallit offer för och drabbats hårdast av sexhandeln i Sverige (Nationellt metodstödsteam [NMT], u.å). Det är dock inte bara kvinnor och barn som blir köpta, det finns även en andel män som säljer sex och då speciellt unga män (ibid.). Vissa enkätundersökningar har visat att det till och med är fler unga män än unga kvinnor som får ersättning för sex medan andra undersökningar visar att det är ungefär samma procentsats bland unga tjejer och killar (Folkhälsomyndigheten, 2017; Socialstyrelsen, 2015). Dessa siffror kan dock tolkas som missvisande eftersom majoriteten av de kvinnor som säljer sex i Sverige har en annan nationalitet och representeras därför inte i dessa undersökningar (NMT, u.å).

Oavsett vem det är som säljer, vare sig om det är en kvinna eller en man, så är det främst män som köper och utgör förövarrollen inom sexhandeln (NMT, u.å). Att kvinnor är de som i störst utsträckning utnyttjas och att män i störst utsträckning utnyttjar är ett statistiskt problem som kvarstår över tid medan skuldbeläggningen och synen på detta har förändrats (Stockholms stad, u.å). Oavsett om samhället har lagt skulden på säljaren eller köparen har det länge definierats som ett socialt problem som samhället försökt få bukt med. Vi vet också att media har en stor inverkan på hur samhället ser på olika grupper och fenomen samt i upprätthållandet av samhälleliga strukturer och maktordningar (Strömbäck, 2014) vilket har föranlett mig att fundera över hur diskursen om sexköpande män ser ut i media idag, hur

männen beskrivs och framställs samt på vilket sätt könsnormer och genusrelaterade maktordningar reflekteras eller aktualiseras i den diskursen.

1.1 Problemformulering

När människor talar och skriver utgör det språk de använder så mycket mer än bara objektiva beskrivningar av saker eller händelser, språkvalet i sig skapar och konstruerar socialt liv (Johansson & Lalander, 2018; Svensson 2019; Winther Jørgensen & Philips, 2000). Detta gäller då även medias publikationer där journalistens val av fokusområde, begrepp och bilder påverkar hur mottagaren tänker och känner om just den händelsen eller situation publikationen handlar om (Svensson, 2019).

Män som köper sex är ett förhållandevis outforskat ämne inom forskningsvärlden (Crossley & Lawthom, 2014, Marttila, 2008) men desto mer populärt i media med flitiga diskussioner, åsikter och dömande. Rent vetenskapligt vet vi alltså relativt lite om dessa män och enligt statistiken är det en väldigt liten andel av Sveriges invånare (1,5 % kvinnor och 1 % män) som har egen erfarenhet av att få ersättning för sexuella tjänster (Folkhälsomyndigheten, 2019), vilket innebär att majoriteten av informationen som flödar om just sexköpare varken är empirisk fakta eller baserad på egna erfarenheter, det är medias ord. Den bild media målar upp blir också den bild allmänheten och samhället uppfattar som sanning och som utgör källa för egna tankar och åsiktsskapande (Svensson, 2019).

Att köpa sexuella tjänster i Sverige kategoriseras som en kriminell handling med bakgrund i ett feministiskt perspektiv som menar att vi lever i ett patriarkatiskt samhälle där män har social samt ekonomisk makt över kvinnor (Payne, 2015). Sexköp utgör en del av det maktutövandet (Giddens & Sutton, 2014). Förarbetet till sexköpslagen menade att ett samhälle aldrig kommer kunna bli jämställt så länge män har möjlighet att anskaffa sexuella tjänster mot ersättning av kvinnor (SOU 2010:49). Det feministiska perspektivet av sexköp har växt sig starkt i samhället där sexköp nu utgör en del av mäns våld mot kvinnor som jämställdhetspolitiken och det sociala arbetet jobbar mot (Regeringskansliet, u.å.). Det feministiska perspektivet kommer därför också utgöra en teoretiskt utgångspunkt i denna studie.

I såväl debatten om samt arbetet med jämlikhet är även idén om könsnormer av betydelse som en del av upprätthållandet av ojämlikhet (Mattsson, 2015). Trots att Sverige arbetar efter tydliga jämställdhetsmål präglas fortfarande det svenska samhället av tydliga könsnormer och stereotyper. Könssocialisationen samt de sociala konstruktioner av genus resulterar i att barn blir upplärda och påverkade av synen på hur de ska vara, uppträda och agera för att passa in i den stereotypa bilden (Giddens & Sutton, 2014; Mattsson, 2015). Tjejer lär sig att vara feminina med tillskrivna karaktärsdrag som känslösam, lugn, passiv och svag medan killar lär sig att vara maskulina med karaktärsdrag som hård, stark, modig samt med en avsaknad av uppvisande av känslor. Feminismen fokuserar mestadels på kvinnliga könsstereotyper och hur män objektifierar och ifrågasätter kvinnor utifrån dessa men även de manliga stereotyperna har betydelse för upprätthållande av ojämlikhet och

maktordning genom normens uppfattningen om hur män ska vara och uppträda (Mattsson, 2015).

Diskursanalysen i sig öppnar för en analys av hur diskurser står i förhållande till maktordningar i den sociala praktiken, om de försvagas, upprätthålls eller till och med förstärks av diskursen.

Genusmaktordningen samt könsnormer utgör därför en högst relevant och intressant del att undersöka i förhållande till hur sexköpsdiskursen ser ut.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur män som köper sex framställs i svensk media samt analysera hur sexköpsdiskursen speglar könsnormer och genusrelaterade maktförhållanden i samhället.

Frågeställningar:

- Hur ser den rådande diskursen ut angående män som köper sex?
- Vilka typiska karaktärsdrag tillskrivs männen av media?
- Hur reflekterar eller aktualiserar diskursen könsnormer och genusrelaterade maktförhållanden?

1.3 Förförståelse

Vid genomförandet av diskursanalyser utgör forskarens tolkning av språkbruket en stor del av resultat- och analysdelen (Winther Jørgensen & Philips, 2000). Det är därför av stor vikt att vara medveten om samt transparent gällande sin förförståelse.

Sexhandel är ett ämne som länge intresserat mig och som jag både läst mycket om men även mött och arbetat en del med inom tjej- och kvinnojouréerna. Jag har därför en del insikt i och åsikter om hur sexhandeln uppstår, förklaringsmodeller, vem som faller offer och vem som är förövare samt vad både sexsäljare och sexköpare kan ha för attityder till fenomenet och båda parter handlande. Jag har själv ett radikalfeministiskt perspektiv på sexköp som en del av mäns maktutövande i ett patriarkatiskt samhälle då det i störst utsträckning är män som köper sexuella tjänster av kvinnor. Jag anser även att försäljning av sex aldrig sker frivilligt utan att det ”valet” präglas av bakomliggande faktorer såsom maktstrukturer, psykisk ohälsa och/eller fysiskt/psykiskt tvång. Detta innebär att säljaren är offret och köparen är förövaren. Det finns självklart olika anledningar till att sexköparen agerar som hen (dock oftast han) gör, bland annat kvinnohat, önskan om att leva ut fantasier, dåligt psykiskt mående eller ensamhet, vilket gör att jag har förståelse för varför män köper sex men det är fortfarande en omoralisk handling som samhället bör arbeta hårdare med att få bort. Det är dock svårt att få bukt med sociala problem genom att endast jobba med en sida vilket samhället i störst utsträckning hittills har gjort och därför bör mer fokus läggas på sexköparna för att motverka att de vill/känner att de behöver köpa kvinnors kroppar. Mitt intresse för denna studie ligger alltså inte i att peka ut eller fördöma

sexköpare utan snarare att bidra med ytterligare objektiv kunskap som kan hjälpa utvecklingen av vårt samhälle.

1.4 Avgränsningar

Den största avgränsningen jag gjort i denna studie är att fokusera på män inom gruppen sexköpare. Det finns två anledningar till detta: dels nämnde jag tidigare att det finns studier som visar att det även finns en andel kvinnor som köper sexuella tjänster i Sverige (Folkhälsomyndigheten, 2019) men det är ändå männen som utgör majoriteten av sexköpare och i kombination med att ämnet är relativt outforskat finner jag det viktigt att fokusera på diskursen om just männen. Det är självklart intressant att i framtiden även analysera hur minoriteten inom sexköpare framställs, om de framställs överhuvudtaget, men som första fokus vill jag koncentrera studien på majoriteten av sexköpare.

Den andra avgränsningen jag gjort handlar om vilken typ av media samt hur stort material jag valt att analysera. Jag valde just nyhetstidningar för att de besitter en makt att forma diskurser som samhället sen ser på som fakta (Strömbäck, 2014). Tidningar är ett starkt forum för nyhets spridning vars vinkling och representation av ämnen eller fenomen har inflytande på samhällets syn (Svensson, 2019). Det kanske hade legat mer i tiden att analysera sociala medier med tanke på dess växande makt över diskursen där nyhetstidningarna verkar tappa mark (Strömbäck, Andersson & Nedlund, 2017), men genom att fokusera på tidningar når jag fortfarande en bred representation av samhället. Av samma anledning valde jag även att analysera en dagstidning och en kvällstidning, de med störst räckvidd i samhället, då jag tänker att de olika tidningarna når olika målgrupper. Analysen görs av publicerade artiklar inom en tidsram på drygt två år. Det gör att analysen omfattar ett lagom stort material för en person att analysera samtidigt som det är en färsk diskurs med ett lite större tidsomfång.

1.5 Begreppsdefinition

1.5.1 Diskurs

Diskurs är ett begrepp som ringar in ett bestämt sätt att tala eller skriva om ett avgränsat ämne. Vidare redovisning av begreppet kommer i avsnitt 3.1.

1.5.2 Sexköp och sexförsäljning

Jag har gjort ett medvetet val att inte använda begreppet prostitution i denna uppsats just för att det begreppet kan verka stigmatiserande för den berörda gruppen. Istället använder jag begreppen sexköp och sexförsäljning (såväl som sexköpare och sexförsäljare) vilket jag anser är mer neutrala begrepp. Begreppet sexköp innefattar i denna uppsats alla former av sexuella tjänster som sker i utbyte mot någon form av kompensation eller ersättning. Det kan handla om pengar, mat, droger eller något annat.

2 Tidigare forskning

Det har varit en utmaning att finna tidigare forskning som är relevant för denna studie. Det beror troligtvis på att sexköparna är den mest utforskade delen inom sexhandeln (Marttila, 2008), mer fokus har legat på personerna som säljer sex vilket också speglas i de diskursanalyser som skrivits inom ämnet. Trots detta fann jag tre relevanta artiklar som visar på tidiga intressanta analyser om hur sexköpare framställs i media. Det är dock endast en av dessa tre artiklar som fokuserar helt på sexköpare, de övriga två handlar i huvudsak om sexsäljare men författarna vägen in en betydelsefull del om sexköpare och dess framställning i media och det är just de delarna jag använder för denna text. Tyvärr fann jag ingen tidigare genomförd diskursanalys om sexköp i Sverige vilket innebär att samtliga tre artiklar är internationella. För att ändå få en bild av kunskapsläget i Sverige använder jag en artikel från 2011 som beskriver det svenska (men även norska) samhällets attityder till sexköp. Detta redovisas efter de internationella artiklarna samt medias roll i sexköpsdiskursen i avsnitt 2.6.

Jag har valt att redovisa innehållet av de tre internationella artiklarna i tre olika teman vilka följer nedan efter redogörelsen av sökprocessen. Utöver dessa tre teman fann jag även en fjärde infallsvinkel i Crossley och Lawthoms (2014) artikel som jag vill nämna. Det handlade om tidningarnas sätt att förklara och försvara männens agerande genom att peka på närhetssökande och emotionella behov som inte var tillgodosedda. Denna form av diskurs är dock representerad i intervjuer med män som köper sex och jag har därför valt att inte ha med det som ett eget tema då det är männens egna ord, inte journalisten eller tidningen självt. Då kan en snarare fundera över vad det har för betydelse för diskursen att männen får chansen att försvara sig genom att komma till tals i tidningen, något jag kommer att återkomma till senare i texten.

2.1 Sökprocessen

Att söka forskning om just sexköpare gör valet av databas lite problematiskt då många databaser är avgränsade till att endast innefatta vissa bestämda ämnesområden. Prostitution, sexköpare och sexsäljare kan ses väldigt olika i olika länder, exempelvis anses prostitution som ett socialt problem i Sverige där sexsäljaren faller offer för en kriminell handling utförd av sexköparen. I andra länder anses både försäljning och köp av sex som en kriminell handling eller tvärtom, det anses som utbyte av en tjänst som vilken annan legal tjänst som helst. Därför kan ämnet, beroende på värderingar och land, ses som socialt arbete, sociologiskt, kriminologiskt eller kanske psykologiskt. För att möjliggöra en så bred sökning som möjligt och inte avgränsa den till specifika ämnesområden med risken att missa forskning har jag därför använt mig av flera olika databaser: Academic search complete, SocINDEX samt SwePub. De sökbegrepp jag använt är ”prostitution”, ”sex buyers”, ”buying sex”, ”clients of sex work”, ”discourse analysis”, ”media”, ”crime in media”, ”stereotypes”, ”sex crimes”, ”crime suspects in media” samt ”sexköp” och ”diskursanalys”. Jag använde begreppen i olika kombinationer i de olika databaserna men de två sökningarna som gav mest relevanta träffar var

”Prostitution” + ”discourse analysis” + ”media” som gav 16 träffar (peer reviewed) i Academic search complete, varav två artiklar var användbara för min studie. Den andra sökningen som gav bäst resultat var i SocINDEX med begreppen ”sex buyers” + ”media” som gav 13 träffar (peer reviewed) varav en var relevant.

Då inga av dessa sökningar resulterade i relevant nationell forskning, specifikt diskursanalyser, antog jag en bredare ansats i form av attityder till sexköp i samhället. Jag gjorde därför en sökning i databasen Sociological Abstracts med sökorden ”prostitution” + ”attitudes” + ”sweden” vilket gav träff på fyra olika artiklar (peer reviewed) varav två artiklar var relevanta men de utgick båda från samma studie. En av artiklarna hade jag inte åtkomst till och använder därför bara den ena.

De slutgiltiga fyra artiklarna som jag använder i studien är: (1) *Competing discourses about youth sexual exploitation in Canadian news media* av Saewyc et al. (2013) vilket är en diskursanalys av nyhetsmedia i Kanada om unga som säljer sex, (2) *It isn't prostitution as you normally think of it. It's survival sex: Media representations of adult and child prostitution in New Zealand* av Farvid och Glass (2014) vilket också är en diskursanalys av medias framställning av vuxna och barn inom sexhandeln i Nya Zeeland, (3) *Dialogical Demand: Discursive Position Repertoires for a Local and Global UK Sex Industry* av Crossley och Lawthom (2014), en diskursanalys av medias representation av sexindustrin i Storbritannien och (4) *Gender Equity and Prostitution: An Investigation of Attitudes in Norway and Sweden* av Jakobsson och Kotsadam (2011), en enkätstudie om norska och svenska invånares attityder till sexköp.

2.2 Knappt omnämnda män, ”victimless crime”

Samtliga tre artiklar beskrev liknande mönster av medias framställning av och diskurs om sexköpande män. Det vanligaste förekommandet handlade dock snarare om en avsaknad i diskursen. I analysen av nyhetsuppslag i såväl Kanada som i Nya Zeeland framkom det att sexköparna knappt nämndes utan fokuset i artiklarna låg oftast på sexsäljaren (Farvid & Glass, 2014; Saewyc et al., 2013). När sexköparen väl nämndes var det oftast utan vidare karaktärsbeskrivning. I Kanada nämndes könet på sexköparen i endast en tredjedel av alla artiklar och då nästan uteslutande som män (Saewyc et al., 2013). Även i Nya Zeeland och i Storbritannien (UK) beskrivs ”klienterna” inom sexhandeln dominant som män, heterosexuella män (Crossley & Lawthom, 2014; Farvid & Glass, 2014). Farvid och Glass (2014) beskriver hur Barrington (2008) sett att Nya Zeeländsk media endast lade vikt vid männen när de antingen utsatte vuxna sexsäljande kvinnor för fysik våld eller när de var inblandade i exploatering av underåriga. Dessa män beskrevs då alltid som farliga eller som avvikande karaktärer, väl separerade från de ”vanliga” männen som köper sex. Farvid och Glass skriver vidare att detta är ett kvarstående mönster där männen är osynliga tills något går fel vid sexköpet, då målas de ut och diskuteras. Sexköpande i sig porträtteras alltså inte som ett problem, bara de handlingar som gör att situationen går överstyr.

Saewyc et al. (2013) diskuterar problematiken med att medias framställning av sexköp i majoritet handlar om sexsäljarna, oavsett om de beskrivs som offer eller arbetare blir det endast ena sidan av myntet som exponeras och synliggörs. Detta medför att ansvaret förskjuts till ena parten och gör dels att det är offren som ifrågasätts och anses vara den parten som ska förändras men också att uteslutandet av förövare bidrar till att sexhandeln ses som ett brott utan offer, ett så kallat "victimless crime" (Lowman och Atchison, 2006). Saewyc et al. (2013) menar att den minimala representationen av köparen i medias diskurs adderar till osynliggörandet av förövaren och istället främjar synen av att sexsäljare gör valet själv samt skapar en ignorans för kvinnors utsatthet i samhället. Istället för att porträttera sexhandeln som ett "victimless crime" bör media synliggöra hur sexhandlarna skapar en legitim marknad av sexuellt utnyttjande av annans kropp (ibid.).

2.3 Marknadsdiskurs, "has and will always exist"

Nästa tema var också något som återfanns i samtliga tre artiklar, användandet av en marknadsdiskurs i beskrivningen av sexköp. Istället för att använda begreppet sexköpare beskrevs de ofta bara som kunder eller konsumenter (Saewyc et al., 2013). Crossley och Lawthom (2014) skriver om problematiken med ett användande av just marknadsdiskursen då sexhandeln porträtteras som ett vanligt arbete eller business där sexköparna (männen) och sexsäljarna (kvinnorna) framställs som businesspartners i ett arbetsförhållande med jämställda villkor. Denna form av diskurs osynliggör helt sexsäljarens utsatthet och köparens utnyttjande av kvinnors kroppar (Crossley & Lawthom, 2014; Saewyc et al., 2013). I Kanadensisk media förekom även marknadsdiskursen i beskrivningen av unga och barn som blir utnyttjade i sexhandel och i detta fall osynliggörs inte bara aspekter av utsatthet och utnyttjande utan diskursen skapar ett förbiseende av kanadensisk lag och mänskliga rättigheter (Saewyc et al., 2013).

Det var också vanligt att media presenterade den klassiska bilden av hur sexhandeln är en marknad som har och alltid kommer att finnas, att det är jordens äldsta jobb och att sexhandeln som "industri" har potential att skapa mer acceptans och respekt när det gäller sex och sexualitet (Crossley & Lawthom, 2014; Farvid & Glass, 2014). Dessa uttalanden kommer dock från personer som är för sexhandeln och ser då något positivt i att alla ska få använda sina kroppar och sexualitet på det sätt de önskar utan att bli dömda (Crossley & Lawthom, 2014). I denna kontext läggs återigen ansvaret på sexsäljarna, detta handlar inte om männen utan kvinnorna som är individer och fattar egna beslut om sitt val av arbete. Det framställs varken som ett positivt eller negativt val men poängteras att kvinnor har ett fritt val och har tillgång till ett "normalt" socialt liv som alla andra. En del pekar dock på att dessa kvinnor, taget exempel som bor i London, vet om att de är vackra och väljer därför detta arbete för att de vet om att de får kunder och är då för lata för att utföra ett kontorsarbete för en medelmåttig lön (ibid.).

I Saewyc et al.'s (2013) undersökning fann de en minimal skiftning i diskursen under hela två decennier och där just begreppen konsument och kund var beständiga.

2.4 Utnyttjande, främst av barn

Som tidigare beskrivet är de sexköpande männen relativt osynliga i media i såväl UK som Kanada som i Nya Zeeland, förutom när männen brukat våld eller köpt sex från barn (Crossley & Lawthom, 2014; Farvid & Glass, 2014; Saewyc et al., 2013). Återigen framstod det som att själva våldet var det problematiska, det var nästan uteslutande i denna kontext som männen beskrevs som våldsamma eller onda och kvinnorna som offer. Själva sexköpet var okej men det bör inte köpas av barn och det bör inte brukas våld i samband med sexköpet. I en nyhetsartikel i Nya Zeeland stod det att om männen som köper sex bara använde ett lämpligt beteende gentemot de kvinnliga sexsäljarna skulle det inte finnas något problem med industrin (Farvid & Glass, 2014).

Det var en helt annan ton och delvis annan diskurs som användes när männen köpt sex från barn. Farvid och Glass (2014) skriver om en brottsofferdiskurs, en diskurs som lyfter fram barnen som offer för det brott männen begår när de köper sex. Beskrivningarna lyfter fram barnens sårbarhet, deras oskyldiga barndom som förstörs, hur barnen tvingas till "överlevnadssex" och deras behov av skydd från och av vuxna. Här var det tydligt att de män som köper sex av barn utnyttjar barnen på värsta tänkbara sätt. De diskuteras på ett högst osmakligt vis och beskrivs som onormala och avvikande. I nästan 12% av artiklarna i Kanada beskrevs männen som rovdjur och runt 4% beskrevs de som pedofiler eller lagbrytare (Saewyc et al., 2013). Jämfört med de män som köpt sex av vuxna kvinnor där de vanligtvis anses som vanliga kunder eller konsumenter. Det fanns dock en liten representation av en hårdare diskurs i media även gällande de män som köper av vuxna kvinnor (Crossley & Lawthom, 2014; Farvid & Glass, 2014). Media i Nya Zeeland lyfte fram synen av sexhandel som nedvärderande och utnyttjande av kvinnor och att problem med maskulinitet behöver fixas, att sexköp inte är något annat än en betald våldtäkt (Farvid & Glass, 2014). Även Crossley och Lawthom (2014) fann artiklar och skribenter som omskrev sexhandeln som ett våld i sig, att alla dessa kvinnor blir utsatta för någon typ av våld bara genom handlingen av sexköp. De använder både begrepp som misshandel, övergrepp och våldtäkt. Sexhandeln beskrevs av en kvinnlig skribent som den värsta sorten av kvinnlig social ojämlikhet och att männen som köper sex bidrar till denna exploatering av kvinnors sexualitet. En annan journalist skrev att männen som köper sex av kvinnor som är utsatta för människohandel begår rena våldtäkter eftersom att en kvinna som tvingats till platsen på ett eller annat sätt omöjligen kan ge ett samtycke till situationen (ibid.). Vidare fann Crossley och Lawthom artiklar med en diskurs som indikerade att många män hade erfarenhet av kvinnor som var utsatta för människohandel, kvinnor som var "tricked" eller "trafficked", och att männen var fullt medvetna om vad de betalade för vid dessa sexköp.

Som motvikt till diskursen om sexköp som våld och bidragande till ojämlika sexuella villkor för kvinnor fanns också en diskurs i media som tog parti för männen och pekade på mäns behov (Crossley & Lawthom, 2014). Detta var en diskurs som oftast användes av män som själva köpte sex och de beskrev det då som att det inte är männens fel om de köper sex eftersom de har sexuella behov som

måste tillgodoses på ett eller annat sätt. Om det sexuella behovet inte kan tillgodoses, exempelvis genom att eliminera möjligheten till sexköp genom kriminalisering, ansåg många att de "tvingades" till att våldta någon. På så vis ansåg männen att sexhandeln är bättre för samhället. En variant av denna diskurs användes också ifrågasättande av männen och deras sätt att uträtta och tillgodose sina behov till vilket pris som helst utan att lägga en tanke på vem kvinnan är som de köper sex av och bakgrunden till att hon säljer sex. En kvinnlig journalist för New Statesmen skrev att det är något alldeles speciellt med just manlig sexualitet och deras "rätt" att tillgodoses sexuell njutning när de än känner för det (ibid.).

2.5 Medias roll i diskursen om sexköp

Att media spelar en stor roll i sitt påverkande av eller skapande av diskurser allmänt i samhället (Strömbäck, 2014) har vi redan konstaterat men jag var nyfiken på om de tre artiklar jag redan redogjort för berörde mer specifikt om detta i förhållande till diskursen om sexköp och hur det utspelade sig i så fall. Det fanns inte mycket skrivet i artiklarna men det lilla jag fann vill jag ändå lyfta fram eftersom det öppnar upp för ännu bredare diskussion.

Farvid och Glass (2014) skriver uttryckligen att media har en stark roll i forandet av den allmänna diskursen om sexindustrin. De nämner inget specifikt om sexköp eller männen som gör det men problematiserar att hela industrin är så pass dold och pågår mestadels i skymundan att medias representation utgör en nyckelposition i både skapandet och forandet av samhällets syn på sexhandel. Trots att en del av industrin utspelar sig på gatan finns det fortfarande mycket som händer bakom stängda dörrar och kulisser vilket gör att de begreppen media använder och den bild media målar upp också kan bli den enda för delar av samhället för att många människor varken har erfarenhet av eller sett det med egna ögon. Detta blir också väldigt påtagligt om synen på och sättet att tala om de kvinnor som säljer sex menar Farvid och Glass. Eftersom männen som köper sex ofta är osynliga i media riktas, oavsett val av diskurs, fokuset på kvinnorna.

Vidare skriver Saewyc et. al. (2013) om medias makt att skapa, upprätthålla och bryta stigmatisering genom användningen av olika begrepp och diskurser. Exempelvis leder termer som sexuell exploatering till en bild av att personerna som säljer sex inte väljer detta själva utan faller offer för övergrepp vilket resulterar i dålig psykisk och/eller fysisk hälsa. Att istället använda termer som prostitution eller sexarbetare antyder frivilligt val av deltagande och samtycke. Genom att använda vissa termer och bortse från andra kan media legitimera exempelvis sexuell exploatering av unga som villigt medverkande på en marknad som utbyter tjänster mot ekonomisk kompensation. På samma sätt besitter media även makten att belysa specifika saker i samhället och valet av ord kan antingen skapa eller utmana stereotyper.

2.6 Det svenska samhällets attityder till sexköp

De tidigare artiklarna redovisade hur media framställer sexköpare i Kanada, Storbritannien samt Nya Zeeland men ingen liknande studie har genomförts i Sverige. Den svenska studien jag använder mig av diskuterar istället det svenska samhällets attityder till sexköp där jag precis som i de andra artiklarna fokuserar på det som relaterar till själva köpet. Författarna Jakobsson och Kotsadam (2011) menar att såväl politiken som attityderna till sexköp i Sverige präglas mycket av radikalfeminism. Denna studie blir intressant i kopplingen mellan hur den svenska sexköpsdiskursen framställs av media och den breda sociala praktiken samt könsmaktsordningen.

Studiens respondenter bestod ungefär till hälften av män samt hälften av kvinnor och visade att Sverige har en stark attityd till köp av sex som en omoralisk handling (Jakobsson & Kotsadam, 2011). Många respondenter uppgav till och med att det var totalt oacceptabelt ur ett moraliskt perspektiv. Drygt 62,5 % svarade även att sexköp borde vara fortsatt kriminaliserat. Utöver detta undersökte även studien hur attityderna till sexköp korrelerar med andra faktorer såsom kön, politiskt ställning, religion samt tankar om jämlikhet, kvinnor som offer för våld samt immigranter. De faktorer som korrelerade med att anse att sexköp är moraliskt oacceptabelt var:

- Kvinnor
- Äldre personer
- Religiös tillhörighet
- Anse att jämställdhet mellan män och kvinnor är viktigt och
- tankar om en stor offentliga sektor (politiskt vänster)

De faktorer som istället visade korrelation med att anse att sexköp är moraliskt acceptabelt var:

- Män
- Unga personer
- Åsikter om att immigrationen är för stor i Sverige
- Synen på kvinnor som medskyldiga till det våld de utsätts för samt
- politiskt lagd åt höger

De faktorerna som gjorde det mest sannolikt att även vilja ha en fortsatt kriminalisering av sexköp var religiös tillhörighet samt anse att jämställdhet är betydande och viktigt.

Som jämförelse med Norge hade Sverige i större utsträckning en attityd om sexköp som omoraliskt samt ställde sig mer positiv till en fortsatt kriminalisering vilket går i linje med det radikalfeministiska perspektivet som Jakobsson och Kotsadam (2011) menar präglar samhället i Sverige, medan det norska samhället uppvisar en mer liberalfeministisk attityd gentemot sexköp. Trots detta är det ändå drygt 37 % av de svenska respondenterna som uppgav att de inte anser att sexköp borde vara kriminaliserat samt en del som såg sexköp som moraliskt acceptabelt.

3 Teoretiska utgångspunkter

I följande avsnitt återfinns en redovisning av uppsatsens teoretiska utgångspunkt i kritisk diskursanalys samt feministisk teori. Inom ramen för kritisk diskursanalys förklarar jag begreppet diskurs, diskursanalys samt Faircloughs kritiska diskursanalys ur ett teoretiskt perspektiv. Kritisk diskursanalys som metod finner ni senare under metodavsnittet. Avsnittet avslutas med en redovisning av feministisk teori.

3.1 Diskurs som begrepp

Diskurs är ett begrepp som har kommit att bli väldigt populärt under de senaste tio åren och används i såväl debatter som vetenskapliga texter med varierande innebörd beroende på vilket sammanhang eller social domän det används i (Winther Jørgensen & Philips, 2000). En talar exempelvis om "medicinsk diskurs" eller "politisk diskurs". Det är inget begrepp som härstammar från det vardagliga språkbruket utan har växt fram i den akademiska världen (Svensson, 2019) och saknar egentligen en enhetligt bestämd betydelse men handlar generellt om ett bestämt sätt att tala/skriva om samt förstå vår värld eller en del av världen (Winther Jørgensen & Philips, 2000). Begreppet innefattar idén om att vårt språk är konstruerat i olika mönster som vi sedan följer inom olika sociala domäner vilket har en produktiv kraft i samhället där valet av språk får effekter på hur vi upplever samhället (Svensson, 2019). Olika diskurser kan få oss att tänka, uppleva och förstå samhället och världen på olika sätt men där Fairclough menar att när tillräckligt många använder och hävdar en och samma diskurs anses den som sanningen och stänger ute andra synsätt. Därav får maktbegreppet en central roll (Winther Jørgensen & Philips, 2000). Idén om diskurs öppnar för frågor om sociala konstruktioner och maktrelationer som finns representerade i samspelet mellan människor genom tal eller text (Payne, 2015).

3.2 Diskursanalys

Diskursanalys handlar om att försöka förstå hur språkanvändning bidrar till att konstruera och forma vårt samhälle och den sociala ordningen (Svensson, 2019). Det grundas alltså på idén om att språket inte bara är en abstrakt uppsättning av ord och regler som fungerar som en objektiv avbildning av världen utan faktiskt är med och skapar samt förändrar vår värld och vårt sätt att uppleva, tänka samt känna. Med hjälp av diskursanalys kan en komma bakom den beskrivande rollen i språket och istället komma närmare en förståelse av vilken betydelse språk och symboler kan ha i människans upplevelse av den sociala världen, av andra människor samt av sig själv och sin identitet (ibid.).

Diskursanalys grundas i socialkonstruktivismen och kan ses som ett helt paket där både teori och metod är sammanlänkade (Winther Jørgensen & Philips, 2000). Diskursanalysen innefattar såväl socialkonstruktivistiska tankar om språkets roll i samhället som metodologiska riktlinjer för angreppssätt inom forskningsområdet som specifika textanalytiska tekniker. Diskursanalysen skapar

på så sätt en helhet men som består av olika nyckelpremisser beroende på valet av angreppssätt. Alla angreppssätt delar idén om att vårt sätt att tala och skriva inte är en neutral avspegling av omvärlden, oss människor och våra relationer till varandra utan att språket har en aktiv roll i såväl skapandet som förändringen och utvecklingen av världen och oss. Flera angreppssätt delar även en vanligt förekommande nyckelpremiss där målsättningen är att bedriva kritisk forskning genom att utforska och synliggöra maktrelationer men har trots detta lite olika uppfattningar om diskurs, social praktik och kritik vilket leder till skilda fokusområden, metoder samt syfte med analysen (ibid.).

Diskursanalys kan användas på olika former av texter, bland annat nyhetsuppslag, vilket kan vara extra betydelsefullt idag på grund av den ökade medialiseringen i samhället (Svensson, 2019). Det är media som kanaliserar och matar oss med nyheter och information och på så vis påverkar vår förståelse av såväl händelser och fenomen i Sverige som i övriga världen. Beroende på vilken diskurs och vilka bilder media använder i sin rapportering har de makt att styra över människors tankar, känslor och rädslor. Att skapa egna världsbilder eller erfarenheter står ingen chans mot medias hastighet av informationsflöde. Du har nya världsnheter i telefonen bara någon sekund efter att händelsen utspelat sig (ibid.).

3.3 Kritisk diskursanalys

Kritisk diskursanalys innefattar en blandning av textanalys på mikronivå med bredare sociologiska traditioner (Svensson, 2019). Den är kritisk i den meningen att analysen syftar till att synliggöra språkets roll i skapandet av ojämlikheter i samhället. Kritisk diskursanalys använder teori och metoder för en kritisk problematisering av relationen mellan språkbruk och social utveckling i olika sammanhang (Winther Jørgensen & Philips, 2000). Genom att utsätta det dominerande språkbruket för en kritisk analys är ambitionen att kunna bidra till samhällsförändring och frigörelse för "sanningar", ideologier och destruktiva maktförhållanden (Svensson, 2019).

3.3.1 Faircloughs kritiska diskursanalys som teori

Norman Fairclough har utvecklat ett angreppssätt av kritisk diskursanalys som ofta används som modell inom social praktik (Winther Jørgensen & Philips, 2000). Fairclough menar att diskurser bör förstås både som konstituerande och konstituerad. Vad Fairclough menar är att diskursen utgör en viktig del av den sociala praktiken genom att den både producerar, reproducerar och förändrar vårt sociala sammanhang såsom identiteter, kunskap, maktrelationer, samtidigt som den formas av andra sociala sammanhang och strukturer. Diskurs bör enligt Fairclough också förstås som ett avgränsat sätt att tala och skriva om ett visst sammanhang eller fenomen (Svensson, 2019). Det förstås då genom en uppsättning begrepp som fått genomslag inom det specifika sammanhanget, exempelvis politiskt diskurs som tidigare nämnt (Winther Jørgensen & Philips, 2000).

Den kritiska diskursanalysen intresserar sig för relationen mellan språkbruk på mikronivå och maktutövning i samhället där Fairclough menar att ideologiska föreställningar som vidmakthåller

dessa samhällsliga maktrelationer konkretiseras i det vardagliga språkbruket (Svensson, 2019). Trots att ideologi ofta arbetar i det dolda utan att vi människor är medvetna om att vi utsätts för det, behöver den ta sig uttryck i en konkret praktik och gör det genom vårt språkbruk. Detta sker genom normalisering som efter tillräckligt stort genomslag i samhället uppfattas som norm och vars avvikelser uppfattas som abnormt. Detta är sedan något vi reproducerar i språkbruket utan vidare tanke och där den kritiska diskursanalysen har som uppgift att synliggöra den dolda ideologin.

3.4 Feministisk teori

Feministisk teori grundas på förståelsen av att samhället präglas av en maktordning där män överordnas kvinnor (Mattsson, 2015) och lägger stor vikt vid socialisation och könsrollsutläring (Giddens & Sutton, 2014; Mattsson, 2015). Enligt feminismen utgör män normen medan kvinnor ses som det avvikande könet och tvingas utifrån det ständigt utstå ifrågasättande och kategorisering (Mattsson, 2015). Den feministiska teoribildningen har sin början under andra hälften av 1800-talet där kvinnors underordnad förstods som ett resultat av att kvinnor inte hade samma rättigheter och möjlighet till deltagande inom politik och arbete samt ur ett rättsligt perspektiv. Detta är det som idag kallas liberalfeminism där frågor om jämställdhet samt synen av män och kvinnor som lika i grunden är centrala delar. Under tidens gång har flera inriktningar inom teorin utvecklats vilka förklarar mäns överordnad på olika sätt och vars syn på det manliga och kvinnliga könets skillnader samt likheter varierar. Det innebär att feministisk teori snarare kan ses som en teoribildning bestående av flera teoretiska inriktningar än en enda teori (ibid.). Payne (2015) beskriver fem olika inriktningar av feministisk teori: (1) Liberal feminism, (2) Radikal feminism, (3) Socialistisk feminism, (4) Svart feminism och (5) Postmodern feminism som alla dels överlappar men också kritiserar varandra. Trots detta lyfter de tillsammans fram olika delar av ojämlikheten mellan kvinnor och män samt visar på att detta återfinns i samtliga delar av samhället (Mattsson, 2015).

3.4.1 Radikalfeministiskt perspektiv

Jag kommer främst att utgå ifrån den radikala feminismen som teoretiskt ramverk i denna uppsats. Den radikala feminismen utgår från idén att det är en biologisk skillnad mellan män och kvinnor och till och med hyllar dessa skillnader (Mattsson, 2015). Kvinnoförtrycket grundas enligt det radikala perspektivet på kvinnors kön där män använder exploatering av kvinnor för att upprätthålla patriarkatet (Giddens & Sutton, 2014; Mattsson, 2015). En analys av detta utgör en central del där patriarkatet ses som ett universellt fenomen som existerat sedan tidernas begynnelse. Objektivisering, våldtäkt, sexuella trakasserier, sexköp samt mäns våld mot kvinnor betraktas som systematiskt kvinnoförtryck och utgör grunden för mäns överordnad (Giddens & Sutton, 2014). Den radikala feminismen fokuserar också på vardaglig social interaktion som bidragande till ojämställdheten genom mönster i samtal, språkanvändning samt kvinnors tillgång till det offentliga rummet (ibid.).

4 Metod, material och urval

I följande avsnitt återfinns en redovisning av den metod jag använt för uppsatsen vilket är Faircloughs kritiska diskursanalys samt dess vetenskapsteoretiska utgångspunkter. Jag beskriver samt motiverar även urvalet och de artiklar som utgör materialet för studien.

4.1 Socialkonstruktivism som vetenskapsteoretisk utgångspunkt

Diskursanalys grundas i socialkonstruktivismen som bygger på en ontologisk ståndpunkt om att det inte existerar någon objektiv sanning om verkligheten utan att den konstrueras av oss människor i sociala samspel och genom språk samt diskurser (Börjeson & Börjeson, 2015). Världen och dess innehåll kan alltså ses som en produkt av människans sätt att kategorisera verkligheten (Winther Jørgensen & Philips, 2000). Detta grundas i att människan inte kan beskriva världen utanför språkets ramar vilket innebär att vi även förstår världen med utgångspunkt i språket. Språket och våra tankar går hand i hand, talar vi på ett nytt sätt ändrar vi även tanken om och synen på det vi talar om och på detta vis är sociala konstruktioner inte statiska utan kan förändras över tid (Börjeson & Börjeson, 2015). Utifrån den socialkonstruktivistiska idén är alltså inte syftet med en diskursiv analys att förklara hur något är utan undersöka hur språket och diskurser skapar olika sanningar av verkligheten (Winther Jørgensen & Philips, 2000).

Diskursanalys som vetenskaplig metod utgår alltså från ett teoretiskt perspektiv vilket bäddar för en deduktiv ansats (Bryman, 2011). Som komplement till socialkonstruktivistiska perspektivet använder jag även som tidigare nämnt radikalfeministisk teori som innefattar tankar och idéer likt socialkonstruktivismen om social interaktion som en del av konstruktionen samt upprätthållandet av maktförhållanden i samhället (Giddens & Sutton, 2014).

4.2 Urval och sökprocess för material

4.2.1 Urval

Urvalet för denna text är ett målinriktat urval då det är mest lämpligt kopplat till mina forskningsfrågor samt val av metod (Bryman, 2011). Jag har utifrån det valt två tidningar, en dagstidning och en kvällstidning, med störst räckvidd i Sverige (Kantar Sifo, 2020) för att få en variation av rapporteringen samt analysera texter som når olika målgrupper i befolkningen. Jag har därför valt att undersöka Dagens Nyheter (DN) och Aftonbladet. Tidsramen jag sökt artiklar inom är drygt två år, från den 1 januari 2018 till 31 Maj 2020.

4.2.2 Sökprocessen

När jag sökt artiklar har jag utgått från de digitala publikationerna av båda tidningarna och innefattar all form av text oavsett om det är nyhetsartiklar, debattartiklar eller krönikor. Jag hade från start tänkt avgränsa mig till att endast använda nyhetsartiklar eftersom nyhetsrapportering eftersträvar

objektivitet men valde sedan att inkludera alla former av artiklar. Detta grundas på att trots att debattartiklar och krönikor innefattar enskilda skribenters åsikter så är de ändå publicerade av tidningarna och därför också enligt min mening en del av nyhetstidningen och den information som når samhället.

Jag använde mig endast av ett sökord eftersom att jag ville att artiklarna skulle innefatta just det begreppet: sexköpare. Sökningen resulterade under den givna tidsramen 253 stycken digitala artiklar i Aftonbladet och 107 stycken i DN, totalt 360 artiklar. Här vill jag dock poängtera att jag saknade åtkomst till 28 artiklar i Aftonbladet på grund av att de var låsta för icke betalande användare. Artiklarna i DN hade jag full tillgång till.

4.3 Bearbetning av material

Av det totala antalet av 360 artiklar var det ett antal artiklar som rensades bort på grund av att jag inte ansåg att de var relevanta. För att vara relevant skulle artikeln uppfylla några kriterier. Dels skulle artiklarna innefatta begreppet sexköpare i någon böjning och dels skulle den handla om svenska sexköpare. Jag intresserar mig inte för hur sexköpare i utlandet framställs utan endast i Sverige. De artiklar där begreppet sexköpare nämndes utan vidare fördjupning rensades bort. Samma sak med artiklar där begreppet återfinns men artikeln fokuserar på andra saker eller att trots sökning på sexköpare så är det ordet sexköp som står i texten utan att associeras till själva köparen. Exempelvis fann jag en del artiklar som handlade om koppleri och där sexköp eller sexköpare nämns utan vidare mening, de har jag inte räknat med i materialet eftersom koppleri i min mening ligger på en annan nivå än att "endast" ge ersättning för sexuella tjänster. Ibland förekommer även exakt samma formulering innefattande begreppet sexköpare i flera uppdaterade artiklar om samma händelse, vid dessa fall har jag endast räknat detta som en artikel. Slutligen hade jag även tänkt rensa bort de artiklar där sexköparen utgjordes av kvinnor, eftersom det är män studien intresserar sig för, men utifrån de kriterier och det tidsspän jag hade fann jag inte någon sådan artikel.

Utifrån det jag förklarat ovan om kriterier och relevans resulterade bearbetningen i 99 stycken artiklar från Aftonbladet samt 54 stycken från DN, totalt 153 artiklar. För att sedan möjliggöra en systematisk analys av materialet skapade jag ett lässchema enligt Faircloughs tredimensionella modell med frågor utifrån de tre dimensionerna och studiens frågeställningar (se *bilaga 1*). Med hjälp av lässchemat kunde jag utvinna fyra typer av diskurser:

- Anonymitet och "vanliga män"
- Rovdjur
- Offer och medömkan
- Marknadsdiskurs

4.4 Metod – Faircloughs kritiska diskursanalys

Den metod jag använt i min analys av materialet är Faircloughs tredimensionella modell. Modellen utgår från att varje fall av språkbruk är en kommunikativ händelse som har tre olika nivåer eller dimensioner (Winther Jørgensen & Philips, 2000). Den första nivån är *texten* där analysen fokuserar på textens egenskaper i form av ordval, grammatik och satsuppbyggnad. Den andra nivån är *den diskursiva praktiken* där analysen studerar produktion, distribution och konsumtion av texten (Svensson, 2019). Det handlar om att förstå hur texten hänger ihop med och står i förhållande till andra redan existerande diskurser, detta kallas *interdiskursivitet*. *Interdiskursivitet* innefattar också förhållandet mellan olika diskurser i en och samma text men benämns då som *interdiskursiv blandning*. Konsumtion är också av intresse inom den diskursiva praktiken och handlar då om att försöka förstå hur läsaren tolkar och tar emot texten. Den tredje och sista nivån är *den sociala praktiken* där analysen studerar hur texten och den diskursiva praktiken står i förhållande till ett större socialt sammanhang. Det är i denna nivå som den kritiska delen av diskursanalysens intresse för maktrelationer och strukturer träder fram. Vilka maktförhållanden förstärks eller försvagas av diskurser som används i texten? (Svensson, 2019; Winther Jørgensen & Philips, 2000). Genom att arbeta på tre nivåer försöker den kritiska diskursanalysen sammanföra lingvistiska diskursanalyser med bredare sociologiska teorier. Målet är att synliggöra samspelet mellan språkbruket och den sociala praktiken med fokus på diskursens roll i såväl upprätthållandet av social ordning som i social förändring (Winther Jørgensen & Philips, 2000).

Fairclough använder även ett antal olika textanalytiska verktyg i sin modell varav en av dessa är *modalitet* (Winther Jørgensen & Philips, 2000). Modalitet betyder 'sätt' och olika modaliteter förbinder talare eller textförfattaren på olika sätt till påståendet. Analysen fokuserar alltså på vilken grad av instämmande, affinitet, talaren eller textförfattaren har i en sats. Winther Jørgensen och Philips tar olika uttryck av temperatur som exempel: 'det är kallt', 'jag tycker det är kallt' eller 'kanske är det lite kallt' där samtliga tre uttryck förbinder talaren till påståendet på olika sätt. Olika modaliteter förekommer i olika diskurser, exempelvis använder massmedia ofta objektiva modaliteter för att lyfta fram egna tolkningar som fakta: 'detta är farligt' istället för 'vi anser att detta är farligt' (ibid.).

4.5 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

En av de viktigaste aspekterna inom samhällsvetenskaplig forskning är bedömningen av studiens giltighet där Bryman (2011) skriver om reliabilitet och validitet. Reliabilitet handlar om tillförlitlighet, alltså om studien skulle genomföras igen, skulle resultatet bli detsamma? Validitet handlar om ifall studien verkligen mäter det den avser att mäta. Båda dessa kriterier diskuteras som mer anpassade för kvantitativ forskning då båda begreppen utgår från tanken om en enda sanning. Det är därför svårt att applicera på kvalitativa studier och i synnerlighet diskursanalyser där kodning, tematisering samt analys av texten utgår från forskaren och därmed oundvikligt grundas i subjektiva tolkningar (Winther Jørgensen & Philips, 2000). En studie i det anseendet kommer aldrig kunna vara objektiv. Beroende på

forskarens förförståelse kommer hen tolka texten på ett sätt medan en annan forskare med en annan förförståelse kan tolka på ett annat sätt. Det blir därför problematiskt att tala om den ursprungliga idén om reliabilitet och validitet gällande en diskursanalys. Författare öppnar istället för en alternativ betydelse till dessa begrepp som är mer anpassade efter kvalitativ forskning (Bryman, 2011). Reliabilitet handlar då såväl om i vilken grad studien är replikerbar samt ifall medlemmarna i ett forskarlag är överens om tolkningen av en observation. Båda dessa delar kan bli svåra att uppnå inom ramen för denna studie på grund av det jag tidigare nämnt om texttolkningens omfattande betydelse inom diskursanalysen samt att jag är ensam författare. Detta gör det extra viktigt att som forskare vara transparent och beskriva studiens process samt tydligt redovisa referenser för att läsaren ska kunna följa mitt resonemang och förstå tankegången. Validitet handlar om huruvida en verkligen identifierar och analyserar ("mäter") det en säger sig mäta och generaliserbarhet handlar om huruvida studien är generaliserbar eller inte, är resultaten representativt för en bredare kontext än vad studien omfattar? En applicering av detta på denna studie innebär att se om studien verkligen undersöker och analyserar hur sexköpsdiskursen ser ut i media samt om den diskursen är representativ för all media i hela Sverige. Diskursen analyseras endast utifrån två tidningar inom en begränsad tidsram vilket inte gör det möjligt att generalisera över hela den svenska median. Dock säger den ändå något om hur sexköpsdiskursen ser ut idag. I denna aspekt genererar inte studiens resultat någon absolut sanning men den öppnar upp för att sättas i ett större socialt perspektiv och diskutera rådande maktförhållanden mellan män och kvinnor.

4.6 Etiska övervägande

Forskningen har en central och viktig position i samhället vilket skapar förväntningar och ställer särskilda krav på forskaren som ansvarstagare för såväl de människor som direkt medverkar i forskningen, som de människor som indirekt påverkas av processen eller forskningsresultatet (Vetenskapsrådet, 2017). Etiska överväganden och riktlinjer spelar därför en stor och viktig roll inom forskningen för att utveckla samhället på ett ansvarsfullt sätt vilket föranleder att alla inblandande i forskningsprocessen bör föra en etisk diskussion. Utifrån detta har vetenskapsrådet formulerat åtta sammanfattande regler:

1. Du ska tala sanning om din forskning.
2. Du ska medvetet granska och redovisa utgångspunkterna för dina studier.
3. Du ska öppet redovisa metoder och resultat.
4. Du ska öppet redovisa kommersiella intressen och andra bindningar.
5. Du ska inte stjäla forskningsresultat från andra.
6. Du ska hålla god ordning i din forskning, bland annat genom dokumentation och arkivering.
7. Du ska sträva efter att bedriva din forskning utan att skada människor, djur eller miljö.
8. Du ska vara rättvis i din bedömning av andras forskning.

För att säkerställa ett etiskt ansvarstagande har jag som forskare följt de ovanstående punkterna och särskilt problematiserat punkt sju som i mitt fall handlar om direkt eller indirekt skada för enskilda människor. Utifrån mitt val av att undersöka diskurser i svensk media berör min analys material och information som redan är publicerat och synliggjort för allmänheten. Jag har också valt att så långt som möjligt inte nämna några personer vid namn, trots att deras namn förekommer i artiklar och därför redan är kända för allmänheten, för att minska risken för ytterligare skada eller obehag. Dock ansåg jag detta omöjligt vid hanteringen av några texter som citerade en specifik person eftersom det krävs att jag skriver ut personens namn för att referenshanteringen ska bli korrekt. Jag förstår att detta kan skapa obehag men personen har själv tagit stort utrymme i media gällande detta samt ställt upp på intervjuer och skrivit mycket själv i sina egna mediala kanaler. Personen har alltså själv valt att uttrycka sig officiellt varpå jag tror att personen är förstådd med att detta leder till att han blir fortsatt omskriven. Det är även möjligt att räkna ut eller ta reda på andra personer som ingår i min analys utifrån den diskurs och de tidningar jag undersöker. Jag anser detta som oundvikligt när det handlar om media som är allmänt tillgänglig men då mitt syfte inte är att peka ut någon utan att fokusera på medias framställning hoppas jag att jag inte skapar någon ytterligare skada för någon av de berörda personerna.

Ytterligare en etisk aspekt som är viktigt att lyfta är kategoriseringen av människor som sexsäljare och sexköpare i denna studie och vetenskapen om att det kan skapa stigmatisering och känsla av "vi och dem". Jag gjorde en övervägning i valet av begrepp där jag ändå ansåg att sexköp, sexköpare och sexsäljare är mindre stigmatiserande än prostitution och prostituerad men jag vill poängtera att jag förstår risken i att överhuvudtaget kategorisera människor utifrån ett specifikt beteende eller agerande då det kan uppfattas som att jag bidrar till stämpling och inte tar hänsyn till personen bakom.

5 Resultat och analys

I följande avsnitt redovisas resultat och analys av mitt insamlade material. Jag har delat upp analysen enligt Faircloughs tredimensionella metod där varje rubrik utgör en nivå enligt metoden. Först redovisas textanalysen, följt av en analys av den diskursiva praktiken för att sedan avslutas med en analys av den sociala praktiken. Samtliga artikelreferenser återfinns i *bilaga 2* och följer ordningen som de kommer i texten nedan.

5.1 Dimension 1 – textanalys

I Faircloughs första dimension, textanalysen, utgår jag från de fyra teman eller deldiskurser jag urskilde i artiklarna:

- Anonyma och ‘vanliga män’
- Rovdjur
- Offer och medömkan
- Marknadsdiskurs

Utifrån dessa teman har jag undersökt och analyserat ordval, meningsuppbyggnad samt modalitet och vad det har för betydelse för texten. För att exemplifiera mina tolkningar samt analyser använder jag citat från artiklarna.

5.1.1 Anonyma, “vanliga män”

Det första jag lägger märke till när jag börjar gå igenom artiklarna är precis vad mycket av den tidigare forskningen visar nämligen att sexköpare är relativt anonyma i texterna. Det rapporteras om ‘‘flera misstänka sexköpare avslöjade’’ (TT, 2018, 11 november) eller ‘‘polisen har även identifierat ett ‘antal’ misstänkta sexköpare – personer som även de har åtal att vänta så småningom’’ (By, 2018, 20 mars). Det ligger ingen direkt tyngd i språkbruket utan språket används på ett objektiva sätt utan någon uppenbar värdering. Det gör även satsen svår att tolka på annat vis än att media gör en nyhetsrapportering, detta har hänt.

Det visar sig även vanligt att beskrivningen innefattar sexköparens kön: ‘‘resultatet blev 17 män som misstänks för sexköp och två som misstänkts för försök till sexköp’’ (TT, 2019, 30 oktober) och i dessa fall är det uteslutande män som beskrivs. Jag fann inte en enda artikel där sexköparen beskrevs som kvinna. Hur kommer det sig när forskningen och statistiken säger oss att sexköpare inte bara är män utan att det finns en, om än liten, procentsats kvinnor som betalar för sexuella tjänster. Varför syns inte det i media? Antingen är det ingen kvinna som blivit upptäckt eller gripen under den period jag undersökt eller så väljer media att inte nämna kön när det handlar om kvinnliga sexköpare. Det senare verkar dock inte särskilt sannolikt eftersom jag stött på ett flertal artiklar där kvinnor varit inblandade i koppleri och människohandel vilket media utan hemlighetsmakeri rapporterat om. Eller sträcker sig den radikalfeminismen som journalisten Lisa Magnusson skriver om sig bredare än bara

hos 'Centerkvinnorna': 'enligt 'könsmaktsanalysen' är ju kvinnor alltid offer, män alltid förövare. Sexköp ses i sin tur som ett uttryck för patriarkatet, för män som 'köper kvinnors kroppar' (2018, 6 april). Är detta även något media upprätthåller? Det skulle krävas mer forskning för att närma sig ett svar på den frågan men oavsett är det värt att fundera över och väga in i analysen.

Ibland används även männens yrkestitel: 'en anställd vid Försvarmakten greps för sexköp i polisens 'Insats torsk'' (Carlsson, 2020, 28 maj) och 'en polis från Sjuhäradsbygden har åtalats misstänkt för sexköp' (TT, 2019, 9 april). Det intressanta med användningen av yrkestitlar är att detta endast var ett förekommande när mannen i fråga hade en högre eller mer betydelsefull ställning i samhället. Det fanns inga artiklar om snickare, brevbärare eller kassörer som misstänktes eller dömdes för sexköp men det rapporterades om poliser, militärer, politiker och bankchefer. Sedan har vi även kända personer som målades ut men i de fallen gick inte gränsen vid deras yrkestitel utan där skrevs även fullständiga namn ut och språkbruket skiftade kraftigt. Det var inte längre neutralt med försök till objektiv beskrivning, i dessa fall innefattade texten mer värderingar vilket gör att jag återkommer till dessa under 5.1.2 samt 5.1.3.

Ett annat återkommande budskap var att sexköpare är 'vanliga män'. Män som befinner sig mitt bland oss andra, representanter från alla samhällsskikt och som lever vanliga liv.

Lika fel är fördomen om sexköparna som sunkiga ungarlister som inte kan få en kvinna på annat sätt.

– De som köper sex är helt vanliga män mellan 25 och 65 år som kan ha allt ifrån fina jobb till att vara arbetslösa. Vissa är föräldrar och i bland så de till och med att det var bråttom eftersom de skulle hämta sina barn. (Louise Amcoff citerad av TT, 2018, 24 mars).

Eller som detta exempel:

Under veckan har de spanat på och gripit 28 misstänkta sexköpare i åldrarna 21 till 68. Deras enda gemensamma nämnare är att de är män, enligt poliserna.

– Det här handlar inte om 'de andra'. Många tänker sig en sexköpare som en ful gubbe som inte duschat på tre månader, men de kommer från alla yrken och samhällsklasser. Det går inte att peka ut någon viss typ av man som köper sex, utan det förekommer överallt. Vi borde därför inte bli förvånade när det är någon kändis eller polis (Simon Häggström citerad av Dragic & Karlsson, 2020, 19 maj).

Detta indikerar att samhället egentligen tror att sexköpare bara utgörs av specifika män, att det är en handling som inte vem som helst gör. Inte familjefäder eller högstadieläraren, utan bara 'sunkiga ungarlister' eller fula gubbar. Det är nog enkelt att hamna i tankesättet 'vi-dem' eller 'de andra' eftersom sexköp är en olaglig handling och något som samhället då förkastar som avvikande och ett icke önskvärt beteende (Johansson & Lalander, 2018). Att vi tycker att det är omöjligt att ha någon i vår närhet som köper sex eller något klassiskt som 'det trodde jag aldrig om honom'. Detta är även ett exempel på användandet av sanning som modalitet där båda uttalandena används i texten som totala sanningar, de har en hög affinitet. Texten säger till mottagaren att det här är ett fakta, sexköpare

är helt vanliga män. I detta fall citeras även en polis som arbetar med ämnet samt en person som har personliga erfarenheter vilket kan skapa ännu mer legitimitet och trovärdighet till uttalandet.

5.1.2 Rovdjur

Detta är den diskurs jag hade förväntat mig att finna utifrån den feministiska analysen av att sexköp är en del av mäns våld mot kvinnor (och ibland även barn) (Giddens & Sutton, 2014; Mattsson, 2015). Denna diskurs beskriver sexköparna som utförare av omoraliskt beteende, våld samt utnyttjande och använder skällsord såsom torskar och rovdjur: " ... blir utsatta för fruktansvärda brott av män utan samveten." (Valtola Sjöberg, 2020, 16 maj); "Den här typen av män är rovdjur" (Simon Häggström citerad av Schori, 2020, 29 april); "Sverige måste sluta exportera torskar. [...] Och det njuter de svenska torskarna av." (Swedin, 2018, 7 maj). Återigen har sanningen som modalitet hög affinitet i citaten, ingen skriver "jag tycker" dessa män är rovdjur eller män utan samvete utan männen är rovdjur och utan samvete.

Något som utmärker sig i denna diskurs är att den används nästintill uteslutande när texten handlar om män som köper sex av unga och barn. Sverige har en annan lagstiftning gällande barn då de som social grupp är ännu mer utsatt än kvinnor vilket gör det logiskt att diskursen blir hårdare och grövre: "Och kalla en "sugardaddy" för vad han verkligen är: Sexköpare. Torsk. Och som i det här fallet: pedofil. Såna ska sitta inne." (Ericson, 2019, 11 juli) eller:

Som 14-åring övertalades hon av en dubbelt så gammal man att sälja sin kropp och fortsatte sedan att prostituera sig. ... Han tjatade om att hon skulle sälja sex till honom. När Louise nekade hade han många argument för att övertala henne. Han sa: 'det är kallt, dina skor är blöta och du har inga pengar. Var ska du ta vägen?' ... 'Jag behövde vuxna för att hjälpa och skydda mig från mig själv. Männen såg att jag inte mådde bra och tog ändå tillfället i akt att köpa mig. De tyckte väl att jag var lätt att manipulera'." (Louise Amcoff citerad av Sohlander, 2018, 24 mars)

och:

Att ungdomar mår dåligt och därför via nätet kan övertalas att ställa upp på smärtsamt och förnedrande sex är ett gynnsamt läge för torskarna. Män som med lock och pock och hot och pengar söker unga – främst unga flickor – att utöva sin förvridna sexualitet på. (Ericson, 2019, 6 februari)

Samma tendens går att utläsa när det är frågan om kvinnor och barn som faller offer för människohandel: "Så långt är detta bara ännu en av alla dessa berättelser om skrupelfria män och människohandel och en fattig flicka som misshandlats, hotats och skrämmts till att göra saker hon inte vill." (Cantwell, 2019, 5 mars), "jag menar att han var likgiltig inför att hon inte deltog frivilligt. Han har insett att hon var ett offer för människohandel, men det har inte hindrat honom" (Anneli Tirud Wallin citerad av TT, 2019, 15 juli) och "detta är en grupp som många gånger inte ens skulle snatta en kexchoklad från Ica, men som inte har några problem med att ha sex med en gråtande rumänska." (Simon Häggström citerad av Ericson, 2020, 5 maj). Det går alltså att ana en skillnad på diskursen beroende på vem offret är. Som att personerna som blir köpta inte bara är offer, de är olika mycket

offer. Kvinnor som utsätts för människohandel och tvingas till att sälja sex samt barn anses "mer" som offer än kvinnor som inte är utsatta för människohandel. Vidare kan det tolkas som att det ändå finns en syn om att sexköp generellt inte är en del av patriarkatet eller mäns våld mot kvinnor, att det endast är ett utnyttjande när kvinnorna i fråga inte själva har "valt det". Här skulle jag kunna mala på om hur en kan veta att de övriga kvinnorna "valt" att sälja och hur en kan veta om det är ett fritt val eller inte men jag väljer att lämna det vid att en skillnad i diskursen absolut existerar.

Samtliga citat i denna diskurs gör en tydlig stämpling av sexköpare. Det handlar inte "bara" om en handling där en man betalar för en tjänst och de är inte "bara" sexköpare, de både gör och är något mycket värre än så. I artiklarna målas männen upp som samvetslösa, manipulativa och näst intill onda. De överordnade männen utnyttjar underordnade kvinnor och barn och detta enligt artiklarna helt utan en tanke på någon annan än de själva:

– Det är slående hur mycket som kretsar kring "jag", "mig" och "mitt", det vill säga vad kommer hända med mig nu? Kommer min familj och arbetsgivare få reda på det här? Hur stora blir mina böter? Det är väldigt självcentrerat. Det är väldigt få gånger, om ens någon, som någon av de här männen börjar ställa frågor om kvinnorna (Simon Häggström citerad av Dragic & Karlsson, 2020, 19 maj)

– När de åker fast skyller de alltid ifrån sig, säger Anna Sander, en av grundarna till föreningen Talita som hjälper kvinnor ur prostitution.

Men gemensamt är att de skyller ifrån sig när de åker fast, menar Sander.

– Det är aldrig någon som säger "jag är hemskt ledsen att jag utnyttjat den här kvinnan, jag hoppas att hon kan förlåta mig". Det är alltid samma sak, att mannen tycker otroligt synd om sig själv. (Anna Sander citerad av Haimi & Fernstedt, 2020, 16 maj)

"De har tyckt synd om sig själva och i förekommande fall sina fruar. När vi frågat dem om hur de ser på kvinnorna de precis betalat för att ha sex med har de snarast sett förvånade ut" (Linnea Horgby citerad av By, 2020, 12 februari). Användandet av dessa tre citat förmedlar även här en total sanningsmodalitet där textförfattaren fastställer att dessa män alltid tycker synd om sig själva och skyller ifrån sig när de åker fast. I själva verket är det omöjligt att veta att alla män tänker och agerar likadant när de åker fast vilket de ändå förmedlar genom att citera människor med hög trovärdighet och som formulerar språkbruket på detta sätt.

5.1.3 Offer och medömkan

Nästa tema är raka motsatsen till den stämpling och smutskastning jag precis beskrev, det handlar nämligen om hur media ger sexköpare utrymme att söka och få medömkan genom bortförklaringar eller själva målas upp som offer, både genom egna uttalande samt av andra. Ett tydligt exempel är detta: "han var på fel plats vid fel tid" (Anonym källa citerad av Bolling, Dragic, Ewald & Desai, 2020, 20 maj). Detta är ett citat som handlar om en känd man som greps för att ha betalt för sex av en kvinna som var utsatt för människohandel. Jag tolkar det som att textförfattaren försöker förmedla någon form av medlidande, att det inte var mannens mening utan att han mer råkade trilla dit och hade

oturen att bli gripen. Vidare fann jag citat där konsekvenserna för sexköpen målas upp som värre än handlingen i sig. Det är mer synd om vad sexköparen "måste stå ut med" efteråt, att straffet inte står i proportion till det "enstaka" brott personen gjort sig skyldig till:

... jag menar ju att uttalanden från en person som redan sitter med ångesten i kroppen och kan se tillbaka på att det var kanske ett väldigt dåligt val i livet att gå till den här adressen och träffa den här kvinnan, inte kan läggas till grund för någonting, säger Thomas Martinson.

-Då har man satt i gång en exempellös jakt i media och på nätet där det drivs regelrätta hatkampanjer mot den här personen som har köpt en sexuell tjänst. Det har förödande personliga och ekonomiska konsekvenser.

– Det är samma företeelser som när Metoo drog i gång. Alla hakar på och alla är försedda med världens bästa moral och så sitter en människa i mitten och sprattlar. (Thomas Martinson citerad av Granlund & Tanha, 2020, 27 maj).

Vidare citerar även många journalister sexköpare som har uttryckt sig i andra medier eller intervjuer. Där handlar det inte lika mycket om hur journalisterna själva författar och användningen av eget språkbruk som väcker medömkan utan att de genom användandet av citaten ger utrymme och ytterligare en möjlighet för sexköparna att beklaga sig. Detta handlar generellt mer om den diskursiva praktiken och jag återkommer därför till detta under rubrik 5.2 men har ett citat som har en tydlig textanalytisk betydelse:

Under söndagsmorgonen publicerade han dock ett inlägg där han förklarar att han måste börja arbeta och fortsätta leva.

"Jag har utnyttjat en medmänniska och jag har skadat alla mina närmaste. Alla som trott på mig och litat på mig" skriver han och fortsätter:

"Jag har begått ett stort misstag som fick konsekvensen att allt jag har haft är borta. I allt innebär också min försörjning. Jag ber därför om förståelse för att jag inte ger upp för det är jag skyldig dem som är nära. Jag har ett ansvar som förälder, försörjare och människa. (Paolo Roberto citerad av Thornéus & Troll, 2020, 31 maj)

Det som blir intressant är den första meningen där journalisten använder ordet "förklarar" följt av "att han måste börja arbeta och fortsätta leva. Just denna meningsuppbyggnad och val av ord gör att det citat som komma skall blir just det, en förklaring för beteende. En förklaring som även journalisten vill förmedla. Hade journalisten istället valt andra ord, "ursäktar" eller "skyller ifrån sig" och kanske helt strukit delen om att börja arbeta och fortsätta leva hade den meningen fått en helt annan betydelse och även gett en annan betydelse av efterföljande citat. Artikelns hela konsensus hade istället kunnat vara ett hån eller ett förlöjligande.

Vidare fann jag även citat och diskurser som skapade en tvetydighet och var svårare att tolka för de hade enligt min mening inte ett självklart budskap: "efter att ha befunnit sig i lägenheten 7 minuter kom mannen ut och greps direkt. 'Jag förstod inte riktigt att jag gjorde något brottsligt' sa mannen senare i förhör, enligt SMP." (Aftonbladet, 2019, 6 januari) och "jag hade ju kollat på porr och blev

kåt. Vad skulle jag göra då?!” (Anonym gripen man misstänkt för sexköp, citerad av Pernilla Ericson, 2020, 13 maj). Båda dessa citat kan tolkas på två väldigt motsatta sätt beroende på hur en läser in dem. Antingen kan en se det som att media ger utrymme för sexköpare att komma till tals, beklaga sig och komma med ursäkter för sitt agerande, ett utrymme som de personer som säljer sex oftast saknar. En kan också se det som raka motsatsen, att textförfattaren använder citatet för att håna dem, att deras egna ord används emot dem. Även detta diskuterar jag vidare under 5.2. då det berör den diskursiva praktiken.

Följande citat är också ett exempel på hur språkbruket och meningsuppbyggnaden har makt att förminska eller förstärka olika delar i texten:

“En kvinna från Sala kommun har dömts till 15 månaders fängelse för att ha rånat en sexköpare i 70-årsåldern, uppger Sala Allehanda. Mannen som misshandlades under rånet blev av med både kontanter, en dator och en mobiltelefon.” (Aftonbladet, 2019, 11 februari).

Detta exempel blir speciellt på det vis att två brott har begåtts men meningsuppbyggnaden gör att fokuset läggs på rånet, inte sexköpet som blir nästintill osynligt i texten. Vikten här ligger på kvinnan som dömds till fängelse för rån. Hade meningsuppbyggnaden varit annorlunda, exempelvis “man köpte kvinnas kropp och blev sedan rånad”, hade den också sagt något helt annat. Då hade tolkningen av meningen istället kunnat vara att mannen får skylla sig själv, att han begick ett brott och blev utsatt för ett annat, medan citatet från artikeln målar upp mannen som ensamt offer och lägger all skuld på kvinnan.

5.1.4 Marknadsdiskurs

Det sista temat eller diskurs jag fann var marknadsdiskurs. Detta är en diskurs som uppvisats av den tidigare forskningen och varit ett vanligt förekommande. Den var inte lika populär och tydlig i svensk media, åtminstone inte på det sätt som den används tidigare men jag fann ändå ett flertal artiklar som refererade till sexköpare som kunder. Det är också intressant att denna diskurs inte bara används av journalister utan även av poliser och åklagare vilket ger satserna hög affinitet: “det verkar som att det har varit en blandad kundkrets” (Martina Winslow citerad av TT, 2019, 9 oktober), “att mannen bland annat har hjälpt till med att skaffa kunder, ordnat med annonser och prissättning, bokat hotell och transporterat kvinnan till kunder och fördelat de intjänade pengarna. Daniel Suneson uppskattar antalet sexköpare till åtminstone 30 personer” (Nordström, 2019, 18 juni), “Man har också försökt spåra sexkunderna, och lyckats i ett tiotal fall.” (Hjertén, 2019, 3 juni) och “vi jobbar inte med inriktning på de sexköpande männen, vi jobbar med kvinnorna. Vi jobbar med att ta bort varan” (Holmgren, citerad av Bouvin & Delin, 2019, 20 februari).

Att använda en marknadsdiskurs när det rapporteras om sexköp tolkar jag som ett bidragande till synen om att sexhandel är ett vanligt yrke, där det sker ett utbyte av tjänster. En annan journalist

skriver om detta som en total sanning och ger till och med en "förklaring" till varför det är på detta vis: "med full vetskap om detta är köparens pengar avsedda att ersätta säljarens frånvaro av lust. Så vidmakthålls ömsesidigheten. Sexköparens pengar gör inte att han äger säljaren. De jämnar ut obalansen." (Andersson, 2020, 21 maj). Detta innebär att sexköpare endast önskar en tjänst och genom att betala pengar skapas ett jämlikt byte.

Polisens citat om att "vi jobbar med att ta bort varan" gör att kvinnorna i frågan inte längre är utsatta kvinnor och brottsoffer, utan endast en sexvara som byts ut mot pengar. I samma sekund som polisen uttrycker det läggs också allt ansvar på kvinnorna, att de som tillgång måste bort för att få bukt med handeln. Kvinnorna målas upp som problemet i den ekvationen medan sexköparna slipper undan.

I satserna ovan används markandsdiskursen endast som ett sätt att tala om sexköp som ett utbyte av varor men den används också som en negativ och diskriminerande referens. Jag fann alltså två olika synsätt på att koppla samma en marknadsskildring med sexköp där den ena var ett slags "sådär förklarar vi sexköp" medan det andra handlade om att det är fel att se på sexköp på det sättet: "När nu så många män lyckas reducera kvinnor till varor som kan köpas och säljas." (Ericson, 2020, 15 maj) och "han köpte samtycke hos en kvinna han såg som en vara." (Björö, 2020, 18 maj). Dessa citat tolkar jag snarare som ett dömmande av sexköparen och ifrågasättande av hur någon kan se kvinnor som varor eller del av en handel. Speciellt användandet av att "män lyckas reducerar kvinnor till" tolkar jag som att detta inte är normen, en ska inte se på kvinnor på det sättet men vissa män har kapacitet att göra det. Så beroende på vilken värdering som läggs i meningen kan kopplingen till marknadsskildringen få olika betydelser.

5.2 Dimension 2 – diskursiv praktik

Utifrån analysen av textdimensionen i artiklarna om sexköpare fann jag fyra teman: *anonyma och "vanliga" män, rovdjur, offer och medömkan samt marknadsskildring*. I nästa dimension, den diskursiva praktiken, är syftet med analysen att undersöka hur texten hänger samman med andra diskurser, interdiskursivitet, men också hur texten konsumeras och kan uppfattas av mottagaren (Svensson, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Textens interdiskursivitet kopplar jag till den tidigare forskningen och de diskurserna som tidigare observerats samt interdiskursiv blandning i mitt material, varpå jag sedan diskuterar hur delar av textanalysen kan mottas och tolkas på olika sätt.

5.2.1 Interdiskursivitet

Den tidigare forskningen visade på tre tydliga teman som innefattade att sexköparna antingen var helt anonyma eller kategoriserade som män och när media beskrev sexköpen användes antingen en marknadsskildring eller en diskurs som målade upp sexköparna som våldsamma och onda, vilket det senare var nästan uteslutande när sexköpen involverade kvinnor som föll offer för människohandel eller barn. I min textanalys fann jag samtliga tre diskurser vilket innebär att trots att analyserna är genomförda i fyra olika länder och med en tidsskillnad på över fem år så ser diskursen på många sätt

likadan ut. Det går dock att urskilja några skillnader. Exempelvis fann jag ytterligare ett tema i min textanalys, ett tema som jag snuddade vid i redovisningen av den tidigare forskningen men som jag valde att inte redovisa som ett helt eget tema. Det handlar då om att måla upp sexköparna som offer samt använda medömkan vilket är en diskurs som var mer omfattande i svensk media än i Storbritannien. Den tidigare forskningen från Storbritannien pekade mycket på att sexköparna använde denna diskurs (Crossley & Lawthom, 2014) medan den i svensk media också användes av journalister samt andra källor. Utöver den begränsade förekomsten i Storbritannien visade den tidigare forskningen att sexköpare var relativt osynliga i media. Kan en ökad uppmärksamhet och synliggörande av sexköpare generellt ha utvecklats under tid, även i media, som gör att de har mer utrymme i media idag än några år tillbaka eller är det något speciellt i Sverige? Kan det bero på den goda journalistiska seden att samtliga parter ska höras och omskrivas (Journalistförbundet, 2018)?

En annan skillnad ligger inom en av diskurserna, nämligen marknadsskursorn. Enligt den tidigare forskningen var den skursorn väldigt utbredd och vanligt förekommande medan den i de svenska artiklarna existerade men inte i lika stor utsträckning som anonymiseringen eller stämplingen. Jämfört med tidigare skursorer är alltså marknadsskursorn mindre förekommande i svensk media medan sexköparna har ett större utrymme.

Textanalysen visade även på en interdiskursiv blandning i ett flertal artiklar där texten innefattade olika typer av skursorer i en och samma text (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Exempelvis kunde texten referera till sexköpare som kunder (marknadsskursor) i början av texten för att senare skriva att de utnyttjar kvinnorna (rovdjur).

5.2.2 Läsarens mottagande av texten

Både Svensson (2019) och Winther Jørgensen och Phillips (2000) skriver att konsumtionen av texter inkluderas i den diskursiva praktiken och hur det då handlar om hur läsaren kan motta och tolka texten. Eftersom att jag gjort analysen ensam kan jag omöjligt säga hur andra läsare skulle tolka texterna men i min analys stötte jag på framförallt två delar som inte var självklara i mottagandet utan framställs på ett tvetydigt sätt vilket tydligt öppnar för olika tolkningar av läsaren. Det berör därför frågan om hur texten kan mottas och är då lämplig att diskutera i detta avsnitt.

Det första jag fastnade vid i textanalysen var hur beskrivningen av sexköpare som "vanliga" män kan uppfattas och vad det säger oss som mottagare. Innebär detta att sexköp är som vilken syssla som helst eftersom "vanliga" män ägnar sig åt detta? Att det går att likställa med rökning eller, om jag ska hålla på mig inom det kriminella spektret, fortkörning? I sådana fall kan den skursorn indikera att sexköp inte alls är något utöver det vanliga och därmed tappar fäste som abnormt och omoraliskt (vilket bryta mot lagen generellt uppfattas som). Eller så fasthålls istället handlingen som något omoraliskt, en del av mäns våld mot kvinnor, förnedrande och utnyttjande men då istället indikerar att alla män har tendens till detta beteende hur omoraliskt det än anses vara. I det senare fallet kan det tolkas som att alla män, eller åtminstone många, är kapabla att köpa sex eller betyder det "bara" att det

inte finns specifika egenskaper eller tendenser som gör män till sexköpare, utan att det är möjligt att vilken man som helst skulle göra det? Om en tar ett steg tillbaka och anlägger ett radikalfeministiskt perspektiv som ser sexköp som en del patriarkatet och mäns kontroll över kvinnor är det möjligt att tänka att det inte bara är abnorma eller specifika män som gör sig skyldiga till detta handlandet utan att hela sociala gruppen män, vanliga män, är kapabla för att upprätthålla maktförhållandet. Om vi talar om sexköp som del av en samhällelig struktur innefattar det tanken om att sexköp på något sätt tillhör normen och då också utförs av normativa män.

Ett annat exempel var de citat jag ansåg var tvetydiga i textanalysen och kunde tolkas på olika och motsatta sätt beroende på hur mottagaren läser in dem. Det handlade antingen om att sexköparen beklagar sig och får utrymme att ursäkta sitt agerande eller också raka motsatsen att texten vars ordval rent konkret är en förklaring men används och tolkas som ett hån mot sexköparen. Ett av citaten handlade om en sexköpare som säger i förhör att han inte förstod att han gjorde något brottsligt. Detta kan säkerligen tolkas av vissa mottagare som att han verkligen inte gjorde det, han förstod inte att han gjorde något olagligt när han betalade kvinnan och nu sitter anhållen. Men det kan också tolkas som att sexköparen är mycket väl medveten om sina handlingar och endast använder det som en ursäkt, en manipulation i ett försök att få ett mildare straff eller skapa sympatier. I det senare fall blir det snarare att texten mottas som att mannen är en bluff som bara försöker komma undan men att uttalandet är för genomskinligt och nästan blir pinsamt.

5.3 Dimension 3 – social praktik

I den tredje dimensionen av Faircloughs kritiska diskursanalys som metod undersöks hur texten och den diskursiva praktiken förhåller sig till en bredare social praktik och hur den sociala praktiken påverkas av diskursordningen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Analysen kan på så sätt skildra huruvida maktstrukturer förstärks eller försvagas samt hur diskursordningen bidrar till detta (ibid.). Detta avsnitt analyseras till stor del utifrån det radikalfeministiska perspektivet.

I det svenska samhället finns en rådande maktordning där män är överordnade kvinnor. Genom att synliggöra och ifrågasätta maktförhållanden samt dess konsekvenser kan också den rådande ordningen utmanas (Mattsson, 2015). Kriminaliseringen av sexköp är ett exempel på detta som sände ut ett budskap om att sexköp är en del av patriarkatet och mäns våld mot kvinnor vilket också är enhetligt med de radikalfeministiska idéerna (Jakobsson och Kotsadam, 2011). Trots detta finns det dock fortfarande attityder i Sverige om sexköp som en moraliskt acceptabel handling som också gör motstånd mot lagstiftningen (ibid.). Lagen i sig utmanar ändå maktstrukturerna där Strömbäck (2014) menar att även media spelar en stor roll och har makt att såväl upprätthålla eller förstärka som försvaga maktordningar.

De fyra diskurser som framkom i analysen representerar relativt skilda framställningar av sexköpare vilket på många sätt upprätthåller de rådande maktförhållandena men på andra sätt också utmanar. Medias framställning av sexköpare som ”vanliga” män kan ses som en utmaning av

maktordningen då diskursen involverar hela sociala gruppen män på makronivå. Det handlar inte bara om män på micronivå längre, specifika män som inte tillhör normen utan denna diskurs bidrar till tanken och synliggörandet om sexköp som en del av patriarkatet och ett sätt för män att upprätthålla maktordningen (Giddens & Sutton, 2014; Mattsson, 2015). Vidare utmanas även maktordningen när sexköpare framställs som samvetslösa, utnyttjare, omoraliska och som rovdjur vilket signalerar att män inte kan agera hur som helst utan att bli dömda för det. De blir ifrågasatta för att de tror sig ha rätten att köpa en kvinnas kropp. Genom att offentligt fördöma och göra motstånd till ett beteende som är direkt kopplat till mäns maktutövning och kontrollerande av kvinnor utmanas ordningen av patriarkatet. Denna stämpling skulle också kunna bidra till att män som tidigare inte sett något fel i att köpa sex tänker om eller blir skrämde av samhällets fördömande av sexköpare. På detta sätt kan sexköp ses som både abnormt och normativt. Normalt sätt anses kriminella handlingar som ett abnormt beteende men enligt radikalfeministiskt perspektiv utgör det också en norm utifrån det patriarkatsamhälle vi lever i.

På samma sätt som stämplingen i media kan bidra till att utmana maktordningen på ett sätt ser jag även hur den upprätthåller den genom att endast använda denna diskurs vid tal om barn och kvinnor som faller offer för människohandeln. Diskursen bestämmer vilken kategori av sexsäljare som anses som offer samt inte offer vilket sätter sig emot tanken om att alla sexköp av kvinnor är en del av patriarkatet. Detta går väl ihop med marknadsdiskursen som upprätthåller maktordningen genom att tala om sexköp som ett jämlikt utbyte av tjänster och varor som utbyts mot pengar. Marknadsdiskursen tar inte hänsyn till bakomliggande faktorer såsom könstillhörighet, underordning, fattigdom eller tvång utan förenklar sexhandelns komplexitet till att endast handla om kunder, varor, tillgång och efterfråga.

Utöver att media besitter makten att påverka samhällets syn på händelser, sociala grupper och fenomen så skriver Strömbäck (2014) också att de som redan besitter mycket makt oftast är de personer som får störst utrymme i media. Detta innebär att maktinnehavare kan använda media för att upprätthålla sin makt. I min textanalys upptäckte jag hur sexköpare fick stort utrymme i media att förklara sig och söka medömkan vilket visar på hur diskursordningen bidrar till att vidmakthålla mäns överordnad. Här är det möjligt att protestera och säga att det tillhör god journalistisk sed att höra alla parter, det var åtminstone vad chefen för TV4 Nyheterna hävdade efter intervjun med Paolo Roberto men det problematiska i den ekvationen är att bland de artiklar jag undersökte får sexköparna mycket större utrymme att uttrycka sig än de kvinnor som blivit köpta. Försökte TV4 nå kvinnan som tvingades till att sälja sex den natten? Troligtvis inte. Trots att männen som köper sex gör något olagligt och enligt tidigare diskurs omoraliskt och utnyttjande får de ändå utrymme att beklaga sig. Som Johan Croneman skrev i Dagens nyheter: ‘‘nu fick förövaren all uppmärksamhet, det anonyma brottsoffret ingen alls. Någon som är förvånad?’’ (2020, 18 maj)

Det verkar dessutom vara något alldeles speciellt kopplat till just sexbrott, hur sexköparen kan komma undan rent moraliskt i media trots att de begått brott. I textanalysen refererade jag till en artikel där journalisten använde ett citat från en källa som beskrev hur den kända mannen som blev

gripen efter att ha köpt sex av en kvinna som var utsatt för människohandel bara var på fel plats vid fel tidpunkt och hur jag tolkade användandet av detta citat som ett sätt att ursäkta sexköparen, att det inte var mannens mening utan att han råkade trilla dit och hade oturen att gripas. Sexköparen får inte bara utrymme i texten utan slipper också undan ansvar för sin handling eftersom han bara "råkade" befinna sig där och utföra detta sexköp. Hade samma citat använts om mannen gripits för stöld eller langning av droger? Eller handlade det i detta fall om mannens kändisskap och ett försök att upprätthålla makt genom att ursäkta en person som är privilegierad enligt flera olika maktordningarna: man, stort ekonomiskt kapital samt status i samhället? Om diskursen om vanliga män utmanar patriarkatet bidrar diskursen om sexköpare som offer och deras utrymme i media till upprätthållande, och kanske till och med förstärkande av maktordningen, på det sätt att männen nästan står över lagen i sättet att skriva om detta då deras våldsutövande och utnyttjande helt osynliggörs.

6 Resultat, slutsatser och diskussion

I följande avsnitt redovisar jag svaren på uppsatsens tre frågeställningar: (1) hur ser den rådande diskursen ut angående män som köper sex, (2) vilka typiska karaktärsdrag tillskrivs männen i media samt (3) huruvida diskursen reflekterar eller aktualiserar könsnormer och genusrelaterade maktförhållanden. Detta följs av de slutsatser jag dragit samt diskussion utifrån det visade resultatet samt analys.

6.1 Den rådande diskursen om sexköpare

Som frågeställningen indikerar hade jag en tanke om att finna en diskurs om sexköpare i media men i själva verket fann jag som tidigare beskrivet fyra olika vilket då utgör deldiskurser inom själva sexköpsdiskursen.

- Anonyma och "vanliga män"
- Rovdjur
- Offer och medömkan
- Marknadsdiskurs

Trots att jag fann samtliga fyra deldiskurser i det material jag undersökt var de lite olika representerade i artiklarna där den första diskursen, anonyma och "vanliga" män var överrepresenterad medan marknadsdiskursen tvärtom var underrepresenterad i relation till den totala mängden artiklar. Användningen av stämpling och smutskastning var snäppet vanligare än offer och medömkan men de två diskurserna var ändå relativt nära varandra i representationen. Analysen av den diskursiva praktiken visade även att de mediala texterna använde en interdiskursiv blandning, alltså att en och samma text innefattade olika diskurser.

6.2 Karaktärsdrag som tillskrivs sexköpare

Den andra frågeställningen undersöker vilka karaktärsdrag som media tillskriver de män som köper sex. Även här fanns en tanke om att tillgivelse av karaktärsdrag i form av egenskaper och personlighetsdrag skulle vara ett vanligt förekommande, nästintill ett uteslutande förekommande, och en stor del av den rådande diskursen. Studien visade dock inte riktigt detta. Sexköpare tillskrivs karaktärsdrag men inte inom alla diskurser, det är främst inom den första och andra diskursen som det förekommer. I den första diskursen, anonyma och "vanliga" män, är det delen som "vanlig" som blir det karaktärsdrag som används. Utöver att dessa män är "vanliga" nämns inget annat, vilket är ganska självklart med tanke på vad hur den diskursen är utformad. I den andra diskursen däremot, stämpling och smutskastning, utformar tillskrivelse av karaktärsdrag nästan hela diskursen. Här beskrivs männen som utnyttjare, rovdjur, torskar, saknad av moral och samvete, hotfulla, att de har en förvriden sexualitet, skrupelfria, skrämmande, våldtäktsmän, självcentrerade, egocentriska samt skyller ifrån sig och tycker synd om sig själva.

Det visar på stora kontraster mellan olika diskurser och hur de beskriver männen som köper sex i media. Det är väldigt stor skillnad att beskrivas som vanlig jämfört med rovdjur, samvetslös eller till och med våldtäktsman.

6.3 Huruvida diskursen reflekterar eller aktualiserar könsnormer och genusrelaterade maktförhållanden

Jag har tidigare i uppsatsen beskrivit vilken makt media besitter genom att användning av olika diskurser kan påverka maktordningar i samhället (Strömbäck, 2014; Svensson, 2019). Den sista frågeställningen intresserar sig för just detta genom att analysera hur könsnormer och genusrelaterade maktförhållanden reflekteras i diskursen. Det har delvis redan behandlats i den tredje dimensionen av Faircloughs kritiska diskursmodell då diskursen diskuteras i förhållande till den bredare sociala praktiken. Då behandlade jag dock mestadels diskursens betydelse för rådande maktordningar men jag har även funnit en del intressanta aspekter utifrån huruvida könsnormer reflekteras eller aktualiseringen i diskursen och hur de står i förhållande till den rådande genusmaktordningen. Textanalysen visade att maktordning och könsnorm inte alltid behöver gå hand i hand, tvärtom kan en avspiegling av maktordningen i diskursen istället verka ifrågasättande av könsnormen och vice versa.

Diskursen om män som rovdjur och samvetslösa reflekterar på vissa sätt könsnormen genom att tillskriva dem karaktärsdrag som är i linje med hårdhet, styrka och avsaknad av känslor. Samtidigt synliggör och ifrågasätter diskursen mäns utövande och kontrollerande av kvinnor vilket utmanar maktordningen. Här verkar diskursen bidra till ett motsatsförhållande mellan könsnormer och maktordning genom att utmana maktordningen men ändå spegla könsnormer. Liknande tolkning går att göra utifrån marknadsdiskursen men i detta fall tvärtom. Genom att porträttera sexköp som ett vanligt utbyte av tjänster där kvinnan inte alls beskrivs som offer utan snarare affärspartner sker något i fråga om könsnormer. Helt plötsligt utgör inte kvinnan den där svaga och hjälplösa parten som faller offer för något och behöver räddning utan istället anses hon ha kontroll över sin egen kropp och genomför en affär till synes på lika villkor med en annan till och med överordnad part. Som Lena Andersson skrev: ‘’med full vetskap om detta är köparens pengar avsedda att ersätta säljarens frånvaro av lust. Så vidmakthålls ömsesidigheten. Sexköparens pengar gör inte att han äger säljaren. De jämnar ut obalansen.’’ (2020, 21 maj). Diskursen ifrågasätter på så sätt normen om kvinnor som passiva och hjälplösa. Ur det perspektivet skulle marknadsdiskursen till och med kunna anses som utmanande av såväl könsnormer som maktordningen men enligt den radikala feminismen är detta snarare ett av de tydligaste exemplen på mäns överordnad.

Under historiens gång har maktordningen i samhället kunnat säkerställas och upprätthållas även vid beteende samt handlande som samhället kan anse som omoraliskt genom att lägga över ansvaret för den omoraliska handlingen på den andra parten, att peka ut offren som ansvariga för det de utsatts för. Detta är exempelvis ett vanligt förekommande vid våldtäkter där tjejen ifrågasätts för sitt klädval

(Furnham & Boston, 1996) samt vid våld i nära relation där kvinnor kan ifrågasättas samt målas ut som provokatörer för våldet (Holmberg & Enander, 2015). Precis som jag beskrev i inledningen har detta även varit en strategi när det handlar om sexköp då skulden länge legat på kvinnan som säljer sex och inte mannen som köper. Om diskursen som beskriver sexköpande män som rovdjur går emot den strategin utgör marknadsdiskursen och anonymisering av sexköpande män en liknande strategi där de osynliggör männen som förövare och på så sätt främjar och vidmakthåller maktordningen. Genom att anonymisera sexköpare lämnas också brottet utan en gärningsman vilket helt avskriver män från att bli ansvariga för sexköpet. Samma sak gällande marknadsdiskursens beskrivning av sexköp som en jämlik överenskommelse där en tjänst ges i utbyte för ersättning precis som vilken annan tjänst som helst på marknaden. Diskursen slätar över samt mörkar själva exploateringen av kvinnokroppen. Precis som att en skuldbeläggning av offret reflekterar mäns överordnad gör även ett osynliggörande av brottet det.

Diskursen som ger sexköpare medömkan samt porträtterar dem som offer blir lite annorlunda jämfört med marknadsdiskursen samt anonymiseringen. Här kopplas männen till brottet och tydliggörs som sexköpare men de kommer ändå undan ansvar genom att deras handlande ursäktas på ett eller annat sätt. Som textanalysen visade kunde dessa ursäkter vara allt från att sexköparen råkade vara på fel plats eller att sexköpare själv mår dåligt och därför agerar ut. Återigen kan en ana ett motsatsförhållande mellan könsnormer och maktordning. Denna diskurs öppnar för att se sexköparna som svaga och offer för medömkan vilket vanligtvis inte kopplas ihop med maskulinitet och mansnormer. Däremot reflekterar den maktordningen på det sätt att de återigen undkommer tanken om att sexköpet var del av ett maktutövande eller utnyttjande av kvinnor, det var bara ett enstaka misstag på individnivå. Samtidigt kan en tolka alla förklaringar till sexköpen som dåliga ursäkter vilket i så fall får en motsatt effekt då diskursen dels kopplar männen till rollen som förövare men också synliggör männens försök till att undkomma ansvaret för sitt handlande vilket i sin tur kan verka försvagande av maktordningen.

Vidare beskriver Giddens och Sutton (2014) hur män aldrig behöver stå till svars för sitt kön i det patriarkatiska samhället medan kvinnor ständigt ifrågasätts utifrån sitt. Diskursen som behandlar ”vanliga” män går helt emot detta och ställer män till svars för sin könstillhörighet. Genom att hela tiden trycka på att sexköpare är lika med vanliga män utpekas könet som den faktor som gör en till denna sorts förövare, att det är den gemensamma nämnaren vilket pekar på exakt det radikalfeminismen menar, att sexköp är ett uttryck för patriarkatet.

6.4 Slutsatser och diskussion

Vad kan vi då dra för slutsatser av analysen samt svaren på frågeställningarna? För det första går det att konstatera att faktorer som vilket land och vilken lagstiftning landet har (för eller emot sexköp) inte verkar spela någon avsevärd roll i fråga om hur den mediala diskursen ser ut. Många av de teman som framkom i den internationella forskningen framkom även i denna studie. Här hade det varit möjligt att

tänka att den svenska lagstiftningen skulle spela en större roll och speglas mer i den mediala diskursen. Dock verkade samhällets varierande attityder reflekteras mer i diskursen genom att de olika diskursdelarna arbetar såväl för som emot maktordningar och sexköp som något negativt.

Något annat intressant är diskursen om sexköpare som vanliga män och vad den betyder i förhållande till den sociala praktiken. Den verkar stärkande av det radikalfeministiska perspektivet genom sin spegling av sexköp som ett strukturellt förtryck. Detta syntes inte i den tidigare internationella forskningen men gick att utläsa i de samhälleliga attityderna där det finns en korrelation mellan tankar om jämställdhet som viktigt och att vara emot sexköp. Begreppet vanliga män har används mycket i diskurser om våld i nära relation och våldtäkt under de senaste åren med syftet att synliggöra det som jag var inne på tidigare, att de män som begår våldsbrott inte lever upp till de fördomar och stereotypiska egenskaper samhället har tillgivit dem utan det kan vara vem som helst. Denna deldiskurs blir då den första och enda diskursen av de jag fann i media som pekar ut den generella sociala gruppen män, som tar steget från micronivå till makronivå vilket lägger ljus på hur det patriarkatiska samhället fungerar. Det är som ett första steg att benämna sexköp för vad de faktiskt är. Att detta inte återfanns i någon av de internationella medierna kan vara ett tecken på att radikalfeminismen präglar det svenska samhället i större utsträckning och lyser igenom i såväl invånares attityder som i media. Diskursen var dessutom ett relativt vanligt förekommande i mitt material och utgjorde en av de två dominerande delarna i sexköpsdiskursen.

Den andra diskursen var anonymiseringen av sexköpare vilket ställer sig i kontrast till vanliga män. Trots att radikalfeminismen är större inom det svenska samhället än i många andra länder så står maktordningen i motsats till det perspektivet vilket skulle vara en möjlig förklaring till att en diskurs som anonymiseringen som speglar maktordningen också dominerar. Litteraturen säger att diskurser verkar såväl konstruerande som konstituerat vilket gör det logiskt att likväl som att media påverkar samhällets attityder påverkar även dem media. Om Sverige då präglas dels av en maktordning där män överordnas kvinnor och dels har ett växande radikalfeministiskt perspektiv är det logiskt att båda delarna även reflekteras i diskursen. Om vi dessutom ställer detta mot den internationella forskningen så visade även den ett dominerande av anonymisering men också av markandsdiskursen som beskrevs av Saewyc et al. (2013) som både stark och beständig. Samtliga tre internationella länder präglas av samma maktordning som Sverige där män överordnas kvinnor men är det möjligt att det finns en avsaknaden av feministiskt perspektiv i dessa samhällen vilket resulterar i att det endast är diskurser som upprätthåller den rådande maktordningen som dominerar? Vidare är det även möjligt att tänka att formen av välfärdsmodell kan spela in. Sverige har en socialdemokratisk välfärdsstatsregim medan övriga tre länder präglas av en liberal modell med starka idéer om marknadens betydelse (Esping-Andersen, 1989) vilket även kan säga något om markandsdiskursen som dominant.

Slutligen vill jag även lyfta det faktum att medias framställning av sexköp påverkar samhällets syn på sexköpare vilket kan ge konsekvenser i form av stämpling och stigmatisering. Vidare kan det bidra till ett försvårande av det sociala arbetet som idag bedrivs riktat till människor som köper sex på grund

av problematiken med att nå klienterna. 2012 släpptes en rapport om prostitution i Sverige (Svedin, Jonsson, Kjellgren, Priebe & Åkerman, 2012) som bland annat innefattade en beskrivning av prostitutionsgruppen KAST (köp av sexuella tjänster) och dess insatser för sexköpare (Åkerman & Svedin, 2012). I den rapporten framkom det att samtliga KAST-enheter hade under rapportåret haft kontakt med 209 klienter varav 54% av dessa var sexköpare. 10% av Sveriges manliga invånare har någon gång betalat för sexuella tjänster och av dessa är det drygt 100 personer som frivilligt söker hjälp. Kriminaliseringen och det radikalfeministiska perspektivet kan spela en stor roll i detta då det ökar stigmatiseringen av sexköpare och känslan av skam och stigma kan göra att många inte vågar söka hjälp. Utifrån medias stora inverka på samhällets syn är det viktigt att förstå vilken bild media uppvisar för det kan även påverka förutsättningarna för socialt arbete med sexköpare. Trots att det innebär ett steg framåt på samhällsnivå genom att erkänna sexköp som en del av större maktstrukturer kan det skapa hinder i arbetet på individnivå.

Referenser

- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Börjeson, B. & Börjeson, M. (2015). *Förstå socialt arbete*. (3., uppdaterade uppl.) Malmö: Liber.
- Crossley, A. M. & Lawthom, R. (2014). Dialogical Demand: Discursive Position Repertoires for a Local and Global UK Sex Industry. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 45(2), 261-286. Doi: 10.1111
- Esping-Andersen, G. (1989). The Three Economies of the Welfare State. I *Canadian Review of Sociology and Anthropology*, Vol. 26, 1, 10-37.
- Farvid, P. & Glass, L. (2014). 'It isn't Prostitution as You Normally Think of it. It's Survival Sex': Media Representations of Adult and Child Prostitution in New Zealand. *Woman's Studies Journal*, 28(1), 47-67. Hämtad från databasen Academic Search Complete.
- Folkhälsomyndigheten. (2017). *Sexualitet och hälsa bland unga i Sverige: UngKAB15 – en studie om kunskap, attityder och beteende bland unga 16-19 år*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten.
Från
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/11272529714342b390d40fe3200f48cf/sexualitet-halsa-bland-unga-sverige-01186-2017-1-webb.pdf>
- Folkhälsomyndigheten. (2019). *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige 2017*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten. Från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/s/sexuell-och-reproduktiv-halsa-och-rattigheter-i-sverige-2017/>
- Furnham, A., & Boston, N. (1996). Theories of rape and the just world. *Psychology, Crime and Law*, 2(3), 211–229. doi:10.1080/10683169608409779
- Holmberg, C. & Enander, V. (2011). *Varför går hon?: om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Jakobsson, N. & Kotsadam, A. (2011). Gender Equity and Prostitution: An Investigation of Attitudes in Norway and Sweden. *Feminist Economics*, 17(1). 31-58. Doi: 10.1080/13545701.2010.541863
- Johansson, T. & Lalander, P. (2018). *Vardagslivets socialpsykologi*. (Upplaga 3). Stockholm: Liber

- Journalistförbunden. (2018). *Publicitetsregler*. Hämtad 4 augusti, 2020, från <https://www.sjf.se/yrkesfragor/yrkesetik/spelregler-press-radio-och-tv/publicitetsregler>
- Kantar Sifo. (2020). *Räckviddsrapport: Orvesto konsument*. Stockholm: TNS Sifo. Från https://www.kantarsifo.se/sites/default/files/reports/documents/rackviddsrapport_orvesto_konsument_2020_1.pdf
- Lowman, J., & Atchison, C. (2006). Men who buy sex: A survey in the Greater Vancouver Regional District. *Canadian Review of Sociology and Anthropology. La Revue Canadienne de Sociologie et d'Anthropologie*, 43(3), 281–296. doi:10.1111/j.1755-618X.2006.tb02225.x
- Marttila, A-M. (2008). Desiring the 'Other': Prostitution Clients on a Transnational Red-Light District in the Border Area of Finland, Estonia and Russia. *Gender, Technology and Development*, 12(1). 31-51. doi: 10.1177/097185240701200104
- Mattsson, T. (2015). *Intersektionalitet i socialt arbete: teori, reflektion och praxis*. (2. uppl.) Malmö: Gleerups Utbildning.
- Nationellt metodstödsteam. (u.å). *Hur många och vilka säljer sexuella tjänster i Sverige?* Hämtad 20 maj, 2020, från Nationellt metodstöd mot prostitution och människohandel, <https://www.nmtsverige.se/faq/hur-manga-och-vilka-saljer-sexuella-tjanster-i-sverige>
- Payne, M. (2016). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Johanneshov: MTM.
- Regeringskansliet, (u.å). *Delmål 6: Mäns våld mot kvinnor ska upphöra*. Hämtad 15 september, 2020, från Regeringskansliet, <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstalldhetsmal-6-mans-vald-mot-kvinnor-ska-upphora2/>
- Saewyc, E. M., Miller, B. B., Rivers, R., Matthews, J., Hilaro, C. & Hirakata, P. (2013). Competing Discourses About Youth Sexual Exploitation in Canadian News Media. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 22(2), 95-105. Doi:10.3138
- SFS 1962:700. *Brottsbalken*. Från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700

- SFS 1998:408. *Lag om förbud mot köp av sexuella tjänster*. Från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1998408-om-forbud-mot-kop-av-sexuella_sfs-1998-408
- Socialstyrelsen. (2015). *Sex mot ersättning: utbildningsmaterial om skydd och stöd till barn och unga*. Stockholm: Socialstyrelsen. Från <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2015-5-2.pdf>
- Svedin, G. C., Jonsson, L., Kjellgren, C., Priebe, G. & Åkerman, I. (2012) *Prostitution i Sverige. Huvudrapport: Kartläggning och utvärdering av prostitutionsgruppernas insatser samt erfarenheter och attityder i befolkningen* (Linköping University Electronic Press, 2012). Linköping: Linköping Universitet. Från <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:506410/FULLTEXT01.pdf>
- Svensson, P. (2019). *Diskursanalys*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.
- Stockholms stad. (u.å). *Prostitution eller människohandel?*. Hämtad den 20 maj, 2020, från Stockholmskällan, <https://stockholmskallan.stockholm.se/teman/kriminalitet/prostitution/>
- Strömbäck, J. (2014). *Makt, medier och samhälle: En introduktion till politisk kommunikation*. Lund: Studentlitteratur.
- Strömbäck, J., Andersson, F. & Nedlund, E. (2017). *Invandring i medierna: hur rapporterade svenska tidningar åren 2010-2015*. (Delm rapport, nr 2017:6). Stockholm: Delegationen för migrationsstudier. Från <https://jesperstromback.org/downloads/>
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Från https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf
- Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Åkerman, I. & Svedin, C. G. (2012). *Delrapport 4: Ett års kontakter med prostitutionsenheterna (KAST) – En beskrivning av insatser till personer med erfarenhet av Köp av Sexuella Tjänster/problematiskt sexuellt beteende (KAST)* (Linköping University Electronic Press,

2012). Linköping: Linköping Universitet. Från <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:506259/FULLTEXT01.pdf>

Bilaga 1

Lässchema

Tabell 1. Lässchema utifrån Faircloughs tredimensionella modell
<i>Text</i>
Hur framställs sexköpen i texten?
Tillskrivs sexköpare några karaktärsdrag och i så fall vilka?
<i>Diskursiv praktik</i>
Hur står diskursen i förhållande till tidigare diskurser?
Hur ser förekomsten av interdiskursiv blandning i texterna ut?
Hur motas texten av läsaren?
<i>Social praktik</i>
Hur står diskurserna i förhållande till den sociala praktiken?
Hur reflekterar eller aktualiserar diskurserna genusrelaterade maktordningar?

Bilaga 2

Artikelreferenser

- TT. (2018, 11 november). Flera misstänkta sexköpare avslöjade. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- By, U. (2018, 20 mars). Polisen sprängde misstänkt nationell prostitutionsring. *Dagens Nyheter*. Hämtad från <http://www.dn.se/>
- TT. (2019, 30 oktober). 40 sexköpare fast i razzior. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- Magnusson, L. (2018, 6 april). Den svenska sexköpslagen är inget att vara stolt över. *Dagens Nyheter*. Hämtad från <http://www.dn.se/>
- Carlsson, M. (2020, 28 maj). Försvarsanställd greps för sexköp i ‘Insats torsk’. *Dagens Nyheter*. Hämtad från <http://www.dn.se/>
- TT. (2019, 9 april). Polis misstänks för sexköp - riskerar jobbet. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- Sohlender, A. (2018, 24 mars). Louise lurades att sälja sin kropp som 14-åring. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- Dragic, M. & Karlsson, T. (2020, 19 maj). Polisen: Sexköpare kommer från alla bakgrunder. *Dagens Nyheter*. Hämtad från <http://www.dn.se/>
- Valtola Sjöberg, K. (2020, 16 maj). Sluta ursäkta män som köper sex. *Dagens Nyheter*. Hämtad från <http://www.dn.se/>
- Schori, M. (2020, 29 april). Vd på hajpat bolag våldtog 14-åring - får tre års fängelse. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- Swedin, D. (2018, 7 maj). Sverige måste sluta exportera torskar. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>

- Ericson, P. (2018, 11 juli). Kalla en sugardaddy för vad han faktiskt är. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- Sohlander, A. (2018, 24 mars). Louise lurades att sälja sin kropp som 14-åring. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- Ericson, P. (2019, 6 februari). Klart sexköparna förstår att flickorna har ångest. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- Cantwell, O. (2019, 5 mars). För första gången prövas om sexköp kan vara våldtäkt. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- TT. (2019, 15 juli). Hovrätten fastställer våldtäkt vid sexköp. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- Ericson, P. (2020, 23 maj). Frågan sexköparna vägrar ställa sig. *Aftonbladet*. Hämtade från <https://www.aftonbladet.se/>
- Dragic, M. & Karlsson, T. (2020, 19 maj). Polisen: Sexköpare kommer från alla bakgrunder. *Dagens Nyheter*. Hämtad från <http://www.dn.se/>
- Haimi, E. & Fernstedt, N. (2020, 16 maj). Männen som köper sex: "De tycker alltid synd om sig själva". *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- By, U. (2020, 12 februari). 41 män greps i räd mot bordell på Södermalm. *Dagens Nyheter*. Hämtad från <http://www.dn.se/>
- Bolling, A., Dragic, M., Ewald, H. & Desai, J. (2020, 20 maj). TV-profil erkänner sexköp. *Dagens Nyheter*. Hämtad från <http://www.dn.se/>
- Granlund, J. & Tanha, S. (2020, 27 maj). Kändisadvokaten: Paolo Roberto utsatt för omänsligt drev. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- Thornéus, E. & Troll, M. (2020, 31 maj). Paolo efter sexköpet: Måste börja leva igen. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>

- Aftonbladet. (2019, 6 januari). Sexköpare greps efter 7 minuter. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- Ericson, P. (2020, 13 februari). Han hade ju sett på porr – vad skulle han göra då? *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- Aftonbladet. (2029, 11 februari). Eskortflicka rånade 70-årig sexköpare - döms till fängelse. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- TT. (2019, 9 oktober). 16-åring utnyttjad i bordellhärva. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- Nordström, A. (2019, 18 juni). Kopplerimisstänkt man har släppts ur häktet. *Dagens Nyheter*. Hämtad från <http://www.dn.se/>
- Hjertén, L. (2019, 3 juni). Tidigare chef inom Försvarsmakten åtalas för grovt koppleri. *Dagens Nyheter*. Hämtad från <http://www.dn.se/>
- Bouvin, E. & Delin, M. (2019, 20 februari). Polis jagar prostituerade: Vi jobbar med att ta bort varan. *Dagens Nyheter*. Hämtad från <http://www.dn.se/>
- Andersson, L. (2020, 21 maj). Sexköpslagen är fel oavsett vad man anser om prostitution. *Dagens Nyheter*. Hämtad från <http://www.dn.se/>
- Ericson, P. (2020, 15 maj). Fler än Paolo Roberto måste ‘’stå för sin smuts’’. *Aftonbladet*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/>
- Björö, M. (2020, 17 maj). Köpts samtycke till sex borde kallas våldtäkt. *Dagens Nyheter*. Hämtad från <http://www.dn.se/>
- Croneman, J (2020, 18 maj). Tävlingen om att fördöma mest är en motbudande del av mediedramaturgin. *Dagens Nyheter*. Hämtad från <http://www.dn.se/>